

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Katedra za antropologiju

**DVOPREDMETNI
PREDDIPLOMSKI STUDIJ
ANTROPOLOGIJE**

Zagreb, svibanj 2005.

1. Uvod

a) Razlozi pokretanja studija

U tradiciji europskih sveučilišta antropologija pripada i prirodnim i društveno-humanističkim znanostima, pa je nastava iz područja antropologije i kod nas bila organizirana kroz Dodiplomski studij na Filozofskom fakultetu u sklopu humanističkih znanosti, a poslijediplomski studij jednim dijelom na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u sklopu studija iz polja Biologije, smjer Biološke antropologije, a drugim dijelom na Filozofskom fakultetu iz područja kulturne antropologije u sklopu poslijediplomskog studija Etnologija i kulturna antropologija. Holistička narav znanosti antropologije, kao i sve složeniji odnos kulture i biologije (kulturne posljedice molekularne genetike i inih bio tehnologija) glavni su razlog studija antropologije kao holističke discipline.

b) Dosadašnja iskustva predlagača u provođenju ekvivalentnih ili sličnih programa

Antropologija kao holistička znanost koja okuplja grane i discipline kojima je zajedničko to što kao predmet svog proučavanja imaju čovjeka, prvi se put u Hrvatskoj mogla upisati kao dodiplomski sveučilišni studij tek akademske godine 2000/2001. Za izvedbu toga studija osnovana je 9. prosinca 1998. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu posebna Fakultetska katedra za antropologiju.

Donošenjem Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine br. 123 od 31. 7. 2003.) mijenja se ustroj studija i na Sveučilištu u Zagrebu, i to u skladu s Bolonjskom deklaracijom koja podrazumijeva uvođenje sustava 3+2+3. To znači da se nastavu iz Dodiplomskog studija «Antropologija» na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu treba reorganizirati u skladu sustava 3+2 te dodati doktorski (poslijediplomski) studij Antropologije. On se upisuje nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija, traje u pravilu tri godine i njegovim završetkom stječe se akademski stupanj doktora znanosti. Shodno navedenom te potrebi da i nadalje antropologija bude prisutna u najvišem stupnju visokog obrazovanja, kao što je to praksa na europskim sveučilištima, predložimo reorganizirani program studija Antropologije po sustavu 3+2+3. Ovaj program izradili su članovi Katedre za antropologiju Filozofskog fakulteta, a koju čine djelatnici Instituta za antropologiju i djelatnici Filozofskog fakulteta.

Temeljem dosadašnjeg iskustva mišljenja smo kako na osnovi objektivnih mogućnosti dodiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija na Sveučilištu u Zagrebu (u okviru Filozofskog fakulteta), ali i na osnovi dosadašnjih iskustava u provođenju poslijediplomske nastave na razini magisterija znanosti (polje: Biologija, smjer: Biološka antropologija) možemo predložiti ozbiljan, s europskim studijima kompatibilan i s obzirom na Bolonjsku deklaraciju održiv i kvalitetan studij, i to: dodiplomski studij: «Antropologija», diplomski: «Antropologija» i poslijediplomski (doktorski) studij: «Antropologija».

Prijedlog studija učinili smo, modificirajući ga u skladu sa zahtjevima Bolonjske deklaracije, orijentiranim prema suvremenoj antropologiji i kompatibilnim sa studijima antropologije u Europi.

c) Mogući partneri izvan visokoškolskog sustava

Stručni profil diplomiranog antropologa omogućuje diplomiranom antropologu nezaobilaznu ulogu u svakom istraživačkom projektu u kojem se ispituje odnos društva, kulture i biotehnologije, odnosno društveni instituti kojima se reguliraju odnosi čovjeka s njegovom okolinom. Također je nezaobilazna uloga antropologa u istraživanju kulturnih procesa, ekoloških procesa i javnoga mnijenja, zatim u različitim ekspertnim timovima vezanim uz državne institucije poput ministarstava i drugih institucija državne uprave te različitih agencija koje rješavaju specifične društvene, kulturne i probleme ljudske okoline. Dodajmo naposljetku, da je jedno od recentnijih područja na kojem su antropolozi već duže vrijeme angažirani povezano s intenzivnim razvojem edukacijskih znanosti, te širenjem prostora obrazovanja u društvu prema cijeloživotnom obrazovanju iz čega nastaju problemi koje je potrebno znanstveno i stručno pratiti a antropologija je disciplina koja između ostalog osposobljava stručnjake upravo toga profila.

Istraživačka, znanstvena i nastavna suradnja moguća je sa sljedećim partnerima izvan visokoškolskog sustava: znanstveni instituti domaće i međunarodne strukovne organizacije, srodni fakulteti i odsjeci u zemlji i inozemstvu.

d) Otvorenost studija prema pokretljivosti studenata

Kako zapravo nema discipline u kojoj bi se predmet bavljenja relevantno analizirao bez antropoloških aspekata jasno je da je preddiplomski studij antropologije poželjan za nastavak studija na različitim područjima, posebno društveno humanističkih i biotehnoloških znanosti. Zbog toga se u ovome planu i programu predlažu mnogi kolegiji koji su po strukturi interdisciplinarni te time dostupni studentima gotovo svih fakulteta i smjerova. Ne treba smetnuti s uma da su antropološki aspekti i sadržaji i dosad nalazili svoje mjesto u izrazito velikom broju studijskih programa i to ne samo društveno humanističkih nego i prirodoslovnih, tehničkih, medicinskih i ostalih znanosti.

S obzirom na navedeno očekujemo da će predmete i kolegije koje predlažemo birati ne samo studenti drugih studijskih grupa već da će i naši studenti sa znanjima koje steknu u preddiplomskom studiju antropologije biti vrsni i na mnogim drugim studijima i studijskim grupama.

Napominjemo također, da su mnogi naši kolegiji dostupni studentima najrazličitijih struka i profila. Poštujući načelo pokretljivosti, predlažemo program koji će našim studentima omogućiti da vlastitim odabirom interdisciplinarno povezuju sadržaje različitih struka, kao što očekujemo da će studenti drugih struka odabirati niz predmeta koje nudimo kao izborne.

2. Opći dio

2.1. Naziv studija

Dvopredmetni preddiplomski studij antropologije

2.2. Nositelj studija i izvođač studija

Nositelj studija: **Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Institut za antropologiju u Zagrebu**

Izvođač studija: **Katedra za antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.**

2.3. Trajanje studija

Preddiplomski studij 6 semestara (3 godine).

2.4 Uvjeti upisa na studij

Uvjeti upisa na dvopredmetni preddiplomski studij:

- završeno srednjoškolsko obrazovanje, položen razredbeni ispit ili državna matura, sukladno zakonskim odredbama te odredbama Sveučilišta i matičnog fakulteta.

2.5 Preddiplomski studij antropologije

a) Trajanje preddiplomskog studija i akademski naziv:

Preddiplomski studij antropologije traje šest semestara, a studenti koji ga završe stječu akademski naziv «baccalaurea/baccalaureus humanističkih znanosti, smjer antropologija

b) Ciljevi preddiplomskog studija:

Osnovni je cilj preddiplomskog studija ovladavanje polaznika znanjem iz područja antropologije. Znanje formalno možemo ocjenjivati prema djelovanju (instrumentalno znanje) i prema razumijevanju (ili ostvarenoj slici svijeta). U današnje informatičko doba, kad govorimo o znanju sagledavamo ga kao mrežu podataka koji su evolucijski preživjeli kroz svoju korisnost za ljudske djelatnosti. Takav vid znanja pruža ujedno i razumijevanje postojećih teorijskih okvira unutar kojih je takva mreža sačinjena. Polaznici preddiplomskog studija moraju svladati osnovne elemente antropologije te sagledati njihovu teorijsku povezanost kako bi bili u mogućnosti razumjeti i prepoznati različitost ljudskih strukturiranja i djelatnosti koje iz njih izvire. Sukladno navedenom preddiplomski studij osposobljava završene studente da se sa pozicija humanističko

antropološkog sagledavanja uključe u problematiku određenih lokaliteta i njihovog stanovništva.

Apsolviranjem kolegija studenti stječu znanja koja im omogućuju biti aktivnim sudionicima u antropološkim istraživanjima. Nadalje, nakon studija, razvijaju vještinu prepoznavanja evolucijske karakteristike bioloških i društveno kulturnih fenomena te njihove povezanosti. Na taj način oni su kompetentni dati svoj sud o (ne)povoljnosti društvenih gibanja te sudjelovati u procesima društvenog planiranja. Završen preddiplomski studij antropologije studentima također daje mogućnost uključivanja u diplomski studij antropologije, etnologije i srodnih znanosti.

3. Opis programa

3.1. Popis obaveznih i izbornih predmeta i/ili modula s brojem sati aktivne nastave potrebnim za njihovu izvedbu i brojem ECTS bodova

**OPIS PROGRAMA
DVOPREDMETNOG
PREDDIPLOMSKOG STUDIJA
ANTROPOLOGIJE**

Dvopredmetni preddiplomski studij antropologije

NAPOMENE:

Kao strani jezici struke priznaju se sljedeći jezici: engleski, njemački, francuski, talijanski i španjolski. Osim stranog jezika kao obaveznog predmeta na I. i II. semestru, student može tijekom preddiplomskog studija upisati još jedan strani jezik iz izborne kvote.

Od šest izbornih predmeta na III., IV., V. i VI. semestru, student mora upisati barem tri predmeta iz ponude izbornih kolegija Katedre za antropologiju.

SEMESTAR	NAZIV PREDMETA	OBlici NASTAVE				UKUPNO SATI NAST.	BROJ ECTS BODOVA	OBAVEZE STUDENATA	UVIJETI ZA SLUŠANJE
		P	S	V	T				
I.	1.Uvod u antropologiju	2	1			45	4	pismeni i usmeni ispit	upisan I. sem.
	2.Uvod u etnologiju	2	1			45	4	pismeni i usmeni ispit	upisan I. sem.
	3.Uvod u genetiku čovjeka	2				30	4	pismeni i usmeni ispit	upisan I. sem
	4.Strani jezik struke	2				30	2		
	5.Tjelesna i zdravstvena kultura					30	0.5		
II.	1.Socijalna antropologija	1	1			30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan II. sem
	2.Uvod u lingvističku antropologiju	2				30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan II. sem
	3.Informatika u antropologiji	1		1		30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan II. sem
	4.Metode istraživanja u antropologiji	2				30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan II. sem
	5.Strani jezik struke	2				30	2		
	6.Tjelesna i zdravstvena kultura					30	0.5		
III.	1.Auksologija čovjeka	2				30	3	pismeni i usmeni ispit	Položeni I.1 i I.3.
	2-Kognitivna lingvistika	1	1			30	3	usmeni ispit	nema
	3.Statističke metode za antropologe	1	1			30	3	pismeni ispit	nema
	4.Uvod u populacijsku genetiku	1	1			30	3	pismeni ispit	nema
	5.Izborni predmet					30	Ovisno o predmetu		
	6-Tjelesna i zdravstvena kultura					30	0.5		

SEMESTAR	NAZIV PREDMETA	OBlici NASTAVE				UKUPN O SATI NAST.	BROJ ECTS BODOVA	OBAVEZE STUDENATA	UVIJETI ZA SLUŠANJE
		P	S	V	T				
IV.	1.Uvod u antropološku arheologiju	2				30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan III sem.
	2.Hrvatska usmena književnost	1				15	2	pismeni i usmeni ispit	nema
	3.Analiza antropoloških podataka	1		1		30	3	pismeni i usmeni ispit	Odslušan III. 3.
	4.Kvantitativna genetika	1				15	2	pismeni i usmeni ispit	Položeni I.1. i I.3.
	5.Izborni predmet					60	Ovisno o predmetu		
	6.Tjelesna i zdravstvena kultura					30	0.5		

V.	1.Antropologija odgoja i obrazovanja	1	1			30	3	istraživ. usmeni ispit	Položeni I.1.
	2.Medicinska antropologija	2	1			45	4	pismeni i usmeni ispit	upisan V sem.
	3.Temeljni pojmovi ekologije čovjeka	1	1			30	3	pismeni i usmeni ispit	Položeni I.1. i I.3.
	4.Izborni predmeti					45	Ovisno o predmetu		
	5.Tjelesna i zdravstvena kultura					30	0.5		

VI.	1.Uvod u forenzičnu antropologiju	1				15	2	pismeni i usmeni ispit	upisan VI. Sem.
	2.Opća komunikologija	1	1			30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan VI. Sem
	3.Evolucija čovjeka	1	1			30	3	pismeni i usmeni ispit	upisan VI. Sem
	4.Izborni predmeti					45	Ovisno o predmetu		
	5.Tjelesna i zdravstvena kultura			2		30	0.5		

Izborni predmeti preddiplomskog studija:

NAZIV PREDMETA	OBLICI NASTAVE				UKUPNO SATI NAST.	BROJ ECTS BODOVA	OBAVEZE STUDENATA	UVIJETI ZA SLUŠANJE
	P	S	V	T				
Antropologija i hermeneutika	1	1			30	3	seminar,usmeni ispit	položena prve godina
Antropologija i management	2				30	2	pismeni i usmeni ispit	nema
Interakcija čovjek okoliš	1	1			30	2	pismeni i usmeni ispit	nema
Čovjek i biotop	1	1			30	2	pismeni i usmeni ispit	nema
Čovjek i prostor. Povijest života u kršu – prapovijest i antika.		2			30	3	seminarski rad	nema
Kultura i povijest	1	1			30	3	usmeni ispit	Položeni I.2. i II.1.
Međukulturalna istraživanja ličnosti	2				30	2	pismeni i usmeni ispit	nema
Metode u molekularnoj antropologiji	2				30	3	usmeni ispit	Položeni I.1. i I.3.
Primijenjena antropologija	2				30	2	seminarski rad	nema
Religije starog Istoka		2			30	3	seminarski rad	nema
Sociobiologija	1	1			30	3	Pismeni, usmeni, seminar	nema
Teorije multikulturalizma	1	3			60	5	Bodovni sustav	nema
Uvod u filozofiju	2				30	2	usmeni ispit	nema
Vizualna komunikacija	2				30	2	pismeni i usmeni ispit	Položeni VI.2.

3.2. Opis predmeta/kolegija

Opis predmeta/kolegija nalazi se u prilogu 1.

3.3. Struktura studiranja, ritam studiranja i obveze studenta

Struktura studiranja, ritam studiranja i obveze studenta opisane su u prethodnim tablicama

3.4. Predmeti i/ili moduli koje studenti mogu birati s drugih studija

Predmeti i/ili moduli koje studenti mogu birati s drugih studija odredit će se u dogovoru s mentorima.

3.5. Jezik studija

Studij će se izvoditi na hrvatskom jeziku a ovisno o interesu i broju potencijalnih polaznika koji izražavaju takav zahtjev većinu predmeta moguće je izvoditi na engleskom jeziku.

3.6. Kriteriji i uvjeti prijenosa ECTS bodova

Kriteriji i uvjeti prijenosa ECTS bodova biti će određeni u skladu s odredbama Filozofskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu i odgovarajućim zakonskim aktima.

3.7. Način završetka studija

Preddiplomski studij antropologije završava nakon što su položeni svi propisani ispiti i realiziran potreban broj ECTS bodova.

3.8. Uvjeti pod kojima studenti koji su prekinuli studij ili su izgubili pravo studiranja na jednom studijskom programu mogu nastaviti studij.

Studenti koji su prekinuli studij ili su izgubili pravo studiranja na jednom studijskom programu, mogu nastaviti studij prema pozitivnim zakonskim odredbama utvrđenim Zakonom o Visokim učilištima RH.

4. Uvjeti izvođenja studija

4.1. Mjesta izvođenja studijskog programa

Studijski program dvopredmetnog preddiplomskog studija antropologije izvodit će se na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

4.2. Podaci o prostoru i opremi predviđenoj za izvođenje studija

Studij će se izvoditi u prostorima u kojima se i dosad izvodio studij antropologije na Filozofskom fakultetu. Adekvatnost tog prostora za sada nije moguće procijeniti. Za uspješno izvođenje nastave sve učionice trebale bi biti opremljene LCD projektorom, računalom spojenom na intranet Filozofskog fakulteta i ostalim tehničkim pomagalima za nastavu što trenutno nije slučaj za sve već samo za neke predavaonice.

4.3. Imena nastavnika i broj suradnika koji će sudjelovati u izvođenju studija

Pri pokretanju studija u izvođenju nastave sudjelovat će sljedeći nastavnici (37) i suradnici (10):

1. Prof. dr. sc. Vjekoslav Afrić, redoviti profesor
2. Prof. dr. sc. Vitomir Belaj, redoviti profesor
3. Prof. dr. sc. Stipe Botica, redoviti profesor
4. Prof. dr. sc. Hotimir Burger, redoviti profesor
5. Prof. dr. sc. Ivan Cifrić, redoviti profesor
6. Prof. dr. sc. Slobodan Elezović, redoviti profesor
7. Prof. dr. sc. Branka Janićijević, naslovni redovni profesor
8. Prof. dr. sc. Veljko Jovanović, redoviti profesor
9. Prof. dr. sc. Osman Muftić, redoviti profesor
10. Prof. dr. sc. Milan Mesić, redoviti profesor
11. Prof. dr. sc. Marko Pranjić, redoviti profesor
12. Prof. dr. sc. Pavao Rudan, redoviti profesor
13. Prof. dr. sc. Nina Smolej – Narančić, naslovni redoviti profesor
14. Prof. dr. sc. Vedrana Spajić-Vrkaš, redoviti profesor
15. Prof. dr. sc. Anita Sujoldžić, naslovni redoviti profesor
16. Prof. dr. sc. Predrag Zarevski, redoviti profesor

17. Prof. dr. sc. Denis Bratko, izvanredni profesor
18. Prof. dr. sc. Jasna Miličić, naslovni izvanredni profesor
19. Prof. dr. sc. Darko Polšek, izvanredni profesor
20. Prof. dr. sc. Mario Šlaus, naslovni izvanredni profesor
21. Prof. dr. sc. Sanja Špoljar-Vržina, izvanredni profesor
22. Prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer, izvanredni profesor

23. Doc. dr. sc. Snježana Čolić, docent
24. Doc. dr. sc. Stašo Forenbacher, docent
25. Doc. dr. sc. Blaženka Grahovac, docent
26. Doc. dr. sc. Miroslav Jilek, docent
27. Doc. dr. sc. Boris Olujić, docent
28. Doc. dr. sc. Ida Rafaelli, docent
29. Doc. dr. sc. Lajos Szivoczka, naslovni docent
30. Doc. dr.sc. prim. Stjepan Turek, docent

31. Dr. sc. Lovorka Barać - Lauc, znanstveni suradnik

32. Dr. sc. Irena Martinović-Klarić, znanstveni suradnik
33. Dr. sc. Marijana Peričić, znanstveni suradnik
34. Dr. sc. Tatjana Škarić-Jurić, znanstveni suradnik
35. Dr. sc. Igor Toš, dipl. ing. arh
36. Dr. sc. Tomislav Lauc
37. Mr. Sc. Tomislav Janović, znanstveni asistent – viši predavač

38. Mr.sc. Maja Barbalić
39. Mr. sc. Ivor Janković
40. Mr. Sc. Krunoslav Nikodem, znanstveni novak
41. Evelina Rudan, znanstvena novakinja
42. Tin Turković, znanstveni novak
43. Ana Butković, asistentica
44. Lucija Šimičić, prof., asistentica
45. Dario Pavić, asistent
46. Mladen Planinc, asistent
47. Andrea Vranić, asistentica

4.4. Podaci o angažiranim nastavnicima nalaze se u prilogu 2.

4.5. –

4.6. Optimalan broj studenata koje se mogu upisati s obzirom na prostor, opremu i broj nastavnika

Na teret Ministarstva znanosti obrazovanja i športa	20
Studij iz osobnih potreba	8

4.7. -

4.8. –Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe studijskog programa, a posebno način sudjelovanja studenata u ocjenjivanju studijskog programa

Semestralno anketiranje studenata antropologije te analiza uspješnosti nakon svakog semestra studija.

5. Ostale napomene

Imajući u vidu reformirani Program studija antropologije te održavanje nastave na Katedri za antropologiju do sad i ubuduće, došli smo do zaključka kako se, kada je riječ o nastavnom opterećenju i pomanjkanju nastavničkog osoblja, na Katedri za antropologiju može govoriti o potrebi za ukupno 5 nastavnika u suradničkim zvanjima.

Nastava na Katedri za antropologiju organizirana je tako da je izvode djelatnici Instituta za antropologiju i djelatnici Filozofskog fakulteta koji u pravilu formacijski pripadaju nekom od odsjeka fakulteta. Institut za antropologiju ima više znanstvenih novaka koji sudjeluju u nastavi, dok djelatnici fakulteta nemaju suradnika za izvođenje nastave. Ovaj bi se problem mogao riješiti angažiranjem znanstvenih novaka u suradničkim poslovima pri izvođenju nastave na Katedri za antropologiju.

U privitku:

PRILOG 1: OPISI PREDMETA/KOLEGIJA

**OPISI OBVEZNIH
PREDMETA/KOLEGIJA**

**DVOPREDMETNI
PREDDIPLOMSKI STUDIJ
ANTROPOLOGIJE**

Opis kolegija preddiplomskog studija:

1. Naziv predmeta: UVOD U ANTROPOLOGIJU
2. Naziv kolegija: UVOD U ANTROPOLOGIJU
3. Nastavnik, suradnici: Prof.dr.sc. Pavao Rudan
4. ECTS-bodovi: 4
5. Jezik: Hrvatski
6. Trajanje: 1 semestar – zimski (45 sati)
7. Status: Obvezatni
8. Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja + 1 sat seminara tjedno
9. Uvjeti za slušanje predmeta: upisan 1. semestar
10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni
11. Okvirni sadržaj predmeta:

Kolegij pruža temeljne spoznaje o antropologiji kao društveno-humanističkoj i prirodnoj znanosti. Kao uvodni predmet u studij prikazat će povijesne temelje tzv. prve, druge i treće biološke revolucije; teorijske temelje biološke i socio-kulturne antropologije 19. i 20. stoljeća, kao i pregled evolucijskih ideja što su proizvod postupne akumulacije znanja o čovjeku. Nove spoznaje genetike i opće ekologije, paleontologije i evolucije, bit će prikazane u cilju razumijevanja temeljnih adaptacijskih mehanizama na razini pojedinca, ali i u kontekstu razumijevanja adaptacijskih mehanizama kao uzroka varijabilnosti na razini populacija. Predavanjima će se pružiti studentima suvremena znanja o ljudskom porijeklu, biološkim varijacijama čovjeka i primata (kao adaptacijskom odgovoru na utjecaje čimbenika okoliša) te interakcijskim procesima što formiraju suvremene ljudske grupe i uzrokuju ljudsku unutar i međupopulacijsku varijabilnost.

12. Literatura:

Popis obavezne literature:

Relethford, J.: The Human Species - An Introduction to Biological Anthropology McGraw-Hill, New York, 2003.

Rudan, P.: Populacijska biologija čovjeka (Uvod u antropologiju), fotokopije 12 dvosatnih predavanja, HAD - interno izdanje, Zagreb, 2004.

Popis preporučene dopunske literature:

Sakka, M.: Les origines de l' homme - Un autre regard, Messidor/Editions sociales, Paris, 1991.

Kottak, C. Ph.: Anthropology - The Exploration of Human Diversity, McGraw-Hill, New York, 2003.

13. Ciljevi:

a) Opći:

Definiranje predmetnosti antropologije kao društvenohumanističke i biomedicinske znanosti, povijesni pregled spoznaja o postanku i evoluciji čovjeka.

b) Posebni:

Predmetnost i mogućnosti analize mikroevolucije čovjeka, načini formiranja suvremenih ljudskih grupa analizom genetičkih mehanizmima, principi analize demografskih mjera na populacijskoj razini.

1. Naziv predmeta:	UVOD U ETNOLOGIJU
2. Naziv kolegija:	UVOD U ETNOLOGIJU
3. Nastavnik, suradnici:	red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj
4. ECTS-bodovi:	4
5. Jezik:	Hrvatski
6. Trajanje:	1 semestar – zimski (45 sati)
7. Status:	Obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja + 1 sat seminara tjedno

Nastava se izvodi u obliku predavanja s elementima seminarskoga rada (2+1). Studenti dobivaju po jedan zadatak da u pismenom obliku prikažu neku pojavu (osobu, problem, djelo) i, po mogućnosti, prezentiraju drugim studentima koji komentiraju uradak (ovo je ograničeno brojem slušača)

9. Uvjeti za slušanje predmeta: upisan 1. semestar

10. Način provjere znanja: aktivnost na nastavi , pismeni i usmeni ispit

<i>aktivnost na nastavi</i>	5 %
<i>pisanje teksta</i>	25 %
<i>usmeni ispit na kraju semestra</i>	70 %

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Predmet uvodi studenta u studij koji je upisao. Student se upoznaje s osnovnim pojmovima etnologije, te s njezinim nastankom i razvojem, utkanim u širi društveni i povijesni kontekst. Obrađuju se, redom, mitološka razina promatranja i interpretiranja etničkih značajki, postavljanje problema postanka i razvoja kulture u starim civilizacijama, značajke srednjovjekovnoga pristupa znanosti. Tome slijedi doba otkrića i humanističke obnove, osnove moderne znanosti (D. Scotus, R. Bacon, F. Bacon, R. Descartes) i obnova historijske znanosti (Ibn Khaldun, Jean Bodin), prosvjetiteljska strujanja i nastanak izvaneuropske etnologije kao zanosti o povijesti kulture čovječanstva (A. C. Chavannes), zatim barokna enciklopedijska polihistorija, barokni slavizam i prva definicija etnologije Jana Kollára, nastanak narodoslovlja u romantizmu, etnološki evolucionizam i klasici etnologije (A. Bastian, J. J. Bachofen, E. B. Tylor, L. H. Morgan), marksističko prihvaćanje jednolinijskoga evolucionizma i etnologija u komunistički upravljanim zemljama. Zatim slijedi prikaz prevladavanja evolucionizma, priklona shvaćanju historijske dimenzije razvoja kulture i društva te prikaz kulturnohistorijskoga pristupa u užem smislu (F. Ratzel, F. Graebner, Bečka škola s W. Schmidtom i Frankfurtska s L. Frobeniusom) i drugih povijesno usmjerenih novijih etnoloških pristupa. Prikazuje se pokret skupine Ethnologia Europaea i njezini ciljevi, zadatci i dometi. Posebno se obrađuje suodnos povijesno usmjerene etnologije i, ispočetka, izrazito ahistorijskih socio/kulturnoantropoloških pravaca (funkcionalizam, strukturalizam i sl.), pokušaj objedinjavanja dijakronijskih i sinkronijskih pristupa u suvremenoj etnologiji/kulturnoj antropologiji. Kroz povijesni prikaz etnološke znanosti studenti se upoznaju s terminologijom pojedinih razdoblja i pravaca, s motivacijama za istraživanja i s postavljenim problemima te načinom njihova rješavanja. Noviji socio/kulturnoantropološki pravci i škole te pristupi, problemi i načini njihova rješavanja ovdje se posebno ne razrađuju, jer je za to predviđen poseban kolegij Uvod u kulturnu antropologiju s kojime ovaj Uvod čini jednu cjelinu.

12. Literatura

A) Obavezna literatura:

BELAJ, Vitomir: Plaidoyer za etnologiju kao historijsku znanost o etničkim skupinama, *Studia ethnologica* 1, Zagreb, 1989, str. 9-17.

BELAJ, Vitomir: Počeci hrvatske etnološke znanosti u europskomu kontekstu. U: *Studia ethnologica Croatica* VI:185-197.
BRATANIĆ, Branimir: Regionalna ili nacionalna i opća etnologija, *Slovenski Etnograf* X/1957, Ljubljana, str. 7-18.
ČAPO, Jasna: Hrvatska etnologija, znanost o narodu ili o kulturi?, *Studia ethnologica* 3, Zagreb, 1991, str. 7-15.
KROEBER, Alfred: *The Nature of Culture*, 1952.

b) Preporučena literatura:

BENEDICT, Ruth: *Obrasci kulture*, 1966 (1934), odabrana poglavlja.
BIRKET-SMITH, Kai: *Putevi kulture*. Zagreb 1960.
BRATANIĆ, Branimir: Allgemeine und europäische Ethnologie heute. *Ethnologia Europaea* II-III/1970-71, 80-85.

13. Ciljevi:

Predmet je, zajedno s Uvodom u kulturnu antropologiju, osnovni teorijski predmet za čitav studij. Studenti trebaju ovladati metodom povijesno usmjerena (dijakronijskoga) segmenta etnologije, osjetiti usku vezu između vrste postavljanih pitanja i izbora metode za njihovo rješavanje, sagledati dosege i mogućnosti koje nude pojedini pristupi etnološkome gradivu, steći znanja o osnovnim vrstama izvora podataka. Ovaj se zadatak ostvaruje kroz prikaz povijesnoga razvoja etnološke misli. Prikazom pojedinih značajnih osoba, pravaca i razdoblja prate se osnovne značajke znanosti i znanstvenoga rada, opći predmet etnologije, pristupi etnološki relevantnim aspektima predmeta, metode dobivanja rezultata. Studenti se s antropološkim segmentom upoznaju u predmetu Uvod u kulturnu antropologiju, pa su ta dva predmeta komplementarna.

- 1. Naziv predmeta:** UVOD U GENETIKU ČOVJEKA
- 2. Naziv kolegija:** UVOD U GENETIKU ČOVJEKA
- 3. Nastavnik, suradnici:** dr.sc. Branka Jančićjević, nasl.red.prof.
- 4. ECTS-bodovi:** 4
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar - zimski (30 sati)
- 7. Status:** obvezatni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 2 sata predavanja tjedno
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** upisan I. semestar
- 10. Način provjere znanja :** pismeni i usmeni
- 11. Okvirni sadržaj predmeta:** Kolegij obuhvaća postavke klasične genetike u širem smislu. Studenti se upoznaju sa osnovnim zakonitostima segregacije Mendelovih faktora nasljeđivanja kao i specifičnim područjima i granama na koje djelimo genetiku čovjeka. Stoga serazmatraju temeljne postavke eugenike, citološke genetike, ekološke genetike, medicinske i epidemiloške genetike, molekularne genetike, evolucione genetike te etike u genetici čovjeka.
- 12. Literatura:**
Popis obavezne literature:
Levin, P.R.: Genetika, Školska knjiga, Zagre, 1971
Hodson, A.: Essential Genetics, Bloomsbury Publishing Limited, London, 1992.
Zergollern, L.J. i sur.: Humana genetika, Medicinska naklada, Zagreb, 1996.
- 13. Ciljevi:**
  - a) Opći:** U sažetom obliku upoznati studente antropologije sa osnovnim znanjima iz opće genetike kao i specifičnim znanjima vezanim za genetiku čovjeka, i time omogućiti da s punim razumijevanjem prate nastavu ostalih kolegija.
  - b) Posebni:** Rrazumjevanja antropogenetičkih varijacija čovjeka.

1. Naziv predmeta: SOCIJALNA ANTROPOLOGIJA

2. Naziv kolegija: SOCIJALNA ANTROPOLOGIJA

3. Nastavnik, suradnici: prof. dr. sci. Vjekoslav Afrić, redoviti profesor, Tin Turković, prof.

4. ECTS-bodovi: 3

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: Jedan semestar, 30 sati

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: Predavanja (1 sat tjedno) i seminari(1 sat tjedno).

9. Uvjeti za slušanje predmeta: nema

10. Način provjere znanja: U okviru predmeta "Socijalna antropologija" svaki student priprema kratak referat o jednoj od knjiga navedenih u seminarskoj literaturi, napisani i održani referat uvjet je za izlazak na ispit. Na konačnu ocjenu koju će student dobiti iz predmeta djeluju tri sastavnice: Usmeni ispit na kraju ljetnog semestra, Aktivnost u seminaru i kvaliteta održanih referata.

11. Okvirni sadržaj predmeta: Sadržaj predmeta Socijalna antropologija podijeljen je u petnaest cjelina: 1. Određenje predmeta i metode socijalne antropologije, te odnos socijalne antropologije s njom srodnim disciplinama. 2. Razvoj od hominida do suvremenog čovjeka i nastanak najranijih socijalnih institucija. 3. Nastanak prvih civilizacija te njihov socijalni ustroj. 4. Razlikovanje kultura i društava na povijesna i nepovijesna društva, tople i hladne kulture. 5. Kritička valorizacija teorijskih razlika evolucionista i difuzionista. 6. Običaji i obredi. 7. Znanost, umjetnost, religija, magija i socijalni poredak. 8. Kultura, civilizacija i socijalni poredak. 9. Grupe i socijalne mreže. 10. Kultura i patologija. 11. Moderna i postmoderna. 12. Jezik, nacionalna svijest i nacionalno oslobođenje. 13. Antropologija hrvatske svakodnevnice (navike, običaji) 14. Civilno društvo, demokracija i prava čovjeka. 15. Globalizacija i regionalizam.

12. Popis obavezne literature:

1. V. Erlich: **U društvu s čovjekom**, Naprijed, Zagreb 1968.

2. L. Strauss: **Strukturalna antropologija**, Stvarnost Zagreb

3. E. Kale: **Uvod u znanost o kulturi**, Školska knjiga, Zagreb 1988.

4. Nikola Skledar: **Čovjek i kultura**, Uvod u socio-kulturnu antropologiju, Societas i Matica Hrvatske Zaprješić, Zagreb 2001

5. Zbornik radova: **Antropologija danas** (ur. A. L. Kroeber) Vuk Karadžić, Beograd 1972.)

iz zbornika slijedeće radove: P.T.D. Šarden: Shvatanje o fosilnom čovjeku; H.

Vajnert: Fosilni čovjek; K. Monge: Biološka osnova čovekovog ponašanja;

Dž. H. Stjuard: Evolucija i process; Dž. S. Karter: Teorija evolucije i evolucija

čoveka; I. Halovel: Kultura, ličnost i društvo; M. Mid: Nacionalni karakter; D.

Bidni: Koncept vrednosti u modernoj antropologiji.

+ dvije knjige iz seminarske literature po osobnom izboru

Popis preporučene dopunske literature:

L. Jovančić: **Što mi danas znamo o prvim ljudima**; S. Andre: **Čovjek u potrazi za svojim pretcima**; Čanadjia: **Krapinski pračovjek**; **Historija čovječanstva**, Kulturni i naučni razvoj, J. Hawkes: Prehistorija; 5. Srejić: **Lapenski vir**; M. Eliade: **Kovači i alkemičari**; M. Eliade: **Šamanizam**; G. Rohajm: **Nastanak i funkcija kulture**; A. R. Redklif Brown: **Struktura i funkcija u primitivnom društvu**; B.

Malinowski: **Nauka, magija i religija**; B. Malinowski: **Naučna teorija kulture**; K. Birket Smith: **Putevi kulture**; L. Vajt: **Nauka o kulturi**; L. Bruhl: **Primitivni mentalitet**; L. Strauss: **Divlja misao**; L. Strauss: **Tužni tropi**; H. Wendt: **Tražio sam Adama**; Š. Kulušić: **Život i kultura zaostalih plemena Australije**; B. Jens: **Kalahari, pračovjek u atomsko doba**; R. Benedikt: **Obrasci kulture**; J. Collier: **Indijanci obaju Amerika**; A. Heller: **Teorija istorije**; I. Attali: **Povijest vremena**; K. Kaucki: **Porijeklo hrišćanstva**; L. Mumford: **Grad u historiji**; S. Dž. Stjuard: **Teorija kulturne promene**; M. Weber: **Protestantska etika i duh kapitalizma**; R. H. Tawney: **Religija i uspon kapitalizma**; M. Gross: **Počeci moderne Hrvatske**; E. Moren: **Čovjek i smrt**; Š. Kulušić: **Neobični običaji**; S. Freud: **Totem i tabu**; D. R. Auguštin: **Etnologija naše svakodnevnice**; D. R. Auguštin: **Ulice moga grada**; J. Huizinga: **Homo ludens**; R. Božović: **Iskušenje slobodnog vremena**; V. Prop: **Morfologija bajke**; L. Morgan: **Drevno društvo**; F. Engels: **Porijeklo porodice i privatnog vlasništva**; M. Mead: **Spol i temperament u tri primitivna društva**; U. Wesel: **Mit o matrijarhatu**; Ž. Papić - L. Sklevicki (ur.): **Antropologija žene**; H. Seton-Watson: **Nacije i države**; E. Fromm: **Anatomija ljudske destruktivnosti**; K. Lorenc: **O agresiji**; R. Supek: **Društvene predrasude i nacionalizam**; Castells M.: **Uspom umreženog društva**, Informacijsko doba: Ekonomija, društvo i kultura, Svezak 1., Golden marketing, Zagreb 2000.; Zbornik: **Kiberprostor, kibertijela i cyberpunk**, uredili: M. Featherstone & R. Burrows, Zagreb, Jesenski i Turk, 2001.; J. Krippendorf: **Putujuće čovječanstvo**; Opća deklaracija o pravima čovjeka (**Revija za sociologiju 3-4/89**) I. Cifrić: **Moderno društvo i svjetski etos**, Razvoj i okoliš, Zagreb 2000.;

13. Cilj: Cilj Socijalne Antropologije je pružiti elementarno znanje o nastanku i razvoju socijalnih institucija i njihovoj ulozi u ustroju društava različitih kultura, znanje koje omogućuje sagledavanje posebnih znanstvenih oblasti: sociologije, etnologije, psihologije, komparativne književnosti, anglistike itd. kao sastavnog dijela cjelovitog izučavanja čovjeka, njegove prirode, društva i kulture.

1. **Naziv predmeta:** LINGVISTIČKA ANTROPOLOGIJA
2. **Naziv kolegija:** UVOD U LINGVISTIČKU ANTROPOLOGIJU
3. **Nastavnik, suradnici:** Prof. dr. Anita Sujoldžić i Lucija Šimičić, prof., asistent
4. **ECTS-bodovi:** 3
5. **Jezik:** hrvatski
6. **Trajanje:** 2 semestar - ljetni
7. **Status:** obavezan
8. **Oblik provođenja nastave:** 2 sata predavanja
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** upis u 2. semestar
10. **Način provjere znanja:** usmeni i pismeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta: Kolegij predstavlja opći uvod u temeljne pojmove i područja lingvističke antropologije. Utemeljena na činjenici da u sva tri glavna vida čovjekova postojanja - općeg (biološkog), posebnog (sociokulturnog) i posebnog (psihološkog) upravo jezik ima jednu od najvažnijih uloga u utvrđivanju čovjekova identiteta, svojim interdisciplinarnim pristupom lingvistička a. nastoji uspostaviti kontinuitet među ovim kategorijama koje se izdvojeno izučavaju u okviru drugih znanosti. Kolegij razmatra jezik kao esencijalno obilježje čovjekove naravi i njegove uklopljenosti u životnu cjelinu, s težištem na funkciji jezika u okviru univerzalnih i kulturno specifičnih značajki ljudskog ponašanja, s osvrtom na metode istraživanja i prikupljanja podataka Glavne teme obuhvaćaju temeljna obilježja jezika i njegove strukture kao komunikacijskog sustava, biološke temelje jezika, porijeklo i evoluciju jezika, usvajanje prvog jezika, odnos jezika i mišljenja, jezik u kulturi i društvu te proces jezične socijalizacije, jezik i identitet, jezične promjene i nestajanje jezika te odnos govornog i pisanog jezika.. Koriste se podaci i primjeri iz hrvatskog i raznih drugih jezika koji omogućuju široku perspektivu u razmatranju univerzalnih i kulturno specifičnih značajki jezika.

12. Literatura:

a) Popis obavezne literature:

- Saussure, de F. (2000) Tečaj opće lingvistike. Zagreb: ArtTresor.
- Martinet, A. (1982) Osnove opće lingvistike. Zagreb:GZH.
- Lenneberg, E.H. (1967) *Biological foundations of language*. New York: Wiley.
- Bickerton, D. (1990) *Language and Species*, Chicago:The University of Chicago Press.
- Foley, W.A. (1998) *Anthropological linguistics*, Blackwell Publishers.
- Salzmann, Z. (1998) *Language, Culture and Society, An Introduction to Linguistic Anthropology*, Boulder, Westview Press.

b) Popis preporučene dopunske literature:

- Lieberman, P. (1984) *The biology and evolution of language*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Pinker, S. (1994) *The Language Instinct*, William Morrow and Company, Inc., New YorkPalmer, G. B.
- Deacon, T.W. (1997) *The Symbolic Species. The so-evolution of language and brain*. New York:Norton.
- Dunbar, R. I. M. (1996) *Grooming, Gossip and the Evolution of Language*, London:Faber & Faber.
- Lurija, A.R.(1997) *Jezik i svest*. Zavod za udžbenike, Beograd.
- Bloom, P. (2002) *How Children Learn the Meanings of Words*. MIT Press.

- Comrie, B. (1981) *Language universals and linguistic typology*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dixon, R. M. W. (1997). *The Rise and Fall of Languages*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Hajmz, D. (1980) *Etnografija komunikacije* (prev. M. Radovanović), BIGZ, Beograd.
- Duranti, A., (1997) *Linguistic Anthropology*, Cambridge University Press, Cambridge 1997
- Sapir, E. (1974). *Ogledi iz kulturne antropologije*.BIGZ, Beograd, 1980.
- Lucy, A.J. (1992) *Language diversity and thought*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, P.(1992) *Što znači govoriti*, Naprijed, Zagreb.
- Fasold, R. *The sociolinguistics of society*. Blackwell Publishers, 2001

13. Ciljevi:

- a) **Opći:** Upoznavanje sa glavnim područjima istraživanja u lingvističkoj antropologiji te njezinom značenju u okviru studija antropologije, kao i sa varijabilnošću formi ljudskog jezika kao oblika ljudske kreativnosti i njezinom povezanoću s kontekstom određenih kultura i društava.
- b) **Posebni:** Uvid u metode istraživanja univerzalnih i sociokulturnih dimenzija jezika.

1. **Naziv predmeta:** INFORMATIKA U ANTROPOLOGIJI
2. **Naziv kolegija:** INFORMATIKA U ANTROPOLOGIJI
3. **Nastavnik, suradnici:** dr. sc. Lajos Szirovicza naslovni docent
4. **ECTS-bodovi:** 3
5. **Jezik:** hrvatski
6. **Trajanje:** 1 semestar - ljetni
7. **Status:** obvezatni
8. **Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja i 1 sat vježbi
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** upisan 2. semestar
10. **Način provjere znanja:** kolokviji, pismeni i usmeni ispit
11. **Okvirni sadržaj predmeta:**

1. Predavanja
  - a. Organizacija podataka: informacija, podatak i informacijski sustav
  - b. Oblikovanje podataka: od ideje do baze podataka
  - c. Od datoteke do baze podataka
  - d. Teorija relacijskih baza podataka
  - e. Relacijske baze podataka
  - f. Jezici za rad sa bazama podataka: SQL
2. Vježbe
  - a. Kratak osvrt na MS WINDOWS operacijski sustav
  - b. Kratak osvrt na MS Office aplikaciju
  - c. Sustavi za relacijske baze podataka - MS ACCESS
  - d. Tablice i relacije
  - e. Upiti i forme
  - f. Izvještaji
  - g. Realizacija konkretne baze podataka po izboru studenta

12. Literatura:

1. H. Birola, V. Bosilj Vukšić, V. Čerić, K. Ćurko, A. Kliment, Ž. Požgaj, V. Srića, I. Strugar, M. Varga, N. Zalac: Poslovna informatika, Carski husar, Zagreb, 1996.
2. L. Szirovicza: Nastavni materijal iz teorije baze podataka (u pripremi)
3. Priručnik iz MS ACCESSA po izboru polaznika

13. Ciljevi:

a) Opći: (opća znanja, vještine i kompetencije koje studenti stječu apsolviranjem kolegija) Cilj kolegija je da studenti osvježe znanja iz MS Office programskog paketa (posebno modula WORD, EXCEL) i da se upoznaju s osnovnim pojmovima i tehnologijama baza podataka.

b) Posebni: (posebna znanja, vještine i kompetencije koje studenti stječu apsolviranjem kolegija) Cilj praktičnog dijela nastave je da se studenti upoznaju s MS ACCESS programom za relacijske baze podataka i osposobe za izradu jednostavnijih baza podataka.

- 1. Naziv predmeta: METODE ISTRAŽIVANJA**
- 2. Naziv kolegija: METODE ISTRAŽIVANJA**
- 3. Nastavnik, suradnici: dr. sc. Miroslav Jilek, docent**
- 4. ECTS-bodovi: 3**
- 5. Jezik: hrvatski**
- 6. Trajanje: 1 semestar - ljetni**
- 7. Status: obvezatni**
- 8. Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja**
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta: upisan 2. semest**
- 10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit**
- 11. Okvirni sadržaj predmeta:**

Svrha i ciljevi znanosti i znanstvenih istraživanja, Konceptualizacija i operacionalizacija istraživanja, Nacrti istraživanja i koraci u istraživanju. Metode – Metodologija; Odredbe i osobine pojedinih metoda; Promatranje, Intervju, Analiza sadržaja, Anketa, Eksperiment. Sistematika metodologije, Fokus grupe, Case study, Kompleksna metodologija, Metoda SWOT analize za strateško planiranje, Hipoteze, Mjerenja, Uzorci.

12. Literatura:

OBAVEZNA LITERATURA:

Vujević Miroslav (2000. i kasnija izdanja): Uvod u znanstveni rad, Školska knjiga, Zagreb

Supek Rudi (1968. i kasnija izdanja): Ispitivanje javnog mnijenja, Naprijed, Zagreb

DOPUNSKA LITERATURA:

Zvonarević, M. (1974.): Socijalna psihologija, Školska knjiga, Zagreb (dio II., od 59 – 181. stranice)

Vujević, M. (1983.): Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih nauka, Informator, Zagreb

Gilli, G. A. (1974.): Kako se istražuje, Školska knjiga, Zagreb

Milić, V. (1965. ili kasnija izdanja): Sociološki metod, Nolit, Beograd (poglavljia VI – XVI)

Šušnjić, Đ. (1973.): Kritika sociološke metode, Gradina, Niš

Neuman, W.L. (1996.): Social Research Methods, Qualitative and Quantitative Approaches, Boston, Allyn and Bacon

13. Ciljevi:

a. **OPĆI CILJEVI:** Usvajanje općih i osnovnih znanja o osnovama znanstvenih istraživanja u polju antropologije. Usvajanje osnovnih znanja o karakteristikama i dometima pojedinih metoda i ukupnosti metodologije.

b. **POSEBNI CILJEVI:** Usvajanje osnovnih znanja iz metodologije u svrhu osposobljenosti za daljnji produbljeni studij metodologije. Osposobljenost studenata za razvoj vlastitih početnih istraživačkih koncepata i valorizaciju i evaluaciju drugih empirijskih istraživanja.

1. Naziv predmeta: AUKSOLOGIJA ČOVJEKA

2. Naziv kolegija: AUKSOLOGIJA ČOVJEKA

3. Nastavnik: dr.sc. Nina Smolej Narančić, nasl.red.prof.

Suradnici: dr.sc. Tatjana Škarić-Jurić, mr.sc. Maja Barbačić

4. ECTS-bodovi: 3

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar - zimski

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja na tjedan

9. Uvjeti za slušanje kolegija: položeni ispiti iz Uvoda u antropologiju i Uvoda u genetiku

čovjeka

10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta: Auksologija proučava rast živih bića združujući rezultate deskriptivnih studija, eksperimentalnog rada i testiranja hipoteza u teoriju strukturnih i funkcionalnih elemenata rasta. Predmet Auksologija čovjeka bavi se problemima tjelesnog rasta i razvoja čovjeka s antropološkog gledišta. Cilj mu je opisati i objasniti promjene koje se tokom životnog ciklusa događaju s ljudskim organizmom uslijed bioloških procesa i djelovanja socioekoloških faktora te prikazati evoluciju životnog ciklusa čovjeka. Glavne teme obuhvaćaju: prikaz tjelesnog rasta i razvoja od prenatalnog doba, doba djetinjstva i adolescencije do reproduktivnog doba i starosti; usporedbu rasta i razvoja čovjeka i ostalih primata; evoluciju životnog ciklusa čovjeka; međuodnos biologije i kulture u uobličavanju obrazaca rasta čovjeka; utjecaj genetskih i okolišnih faktora na rast, razvoj i starenje te varijacije rasta i razvoja u ljudskim populacijama.

12. Literatura:

Obvezatna:

1. Bogin, B. (1999) Patterns of Human Growth. Cambridge University Press, Cambridge, UK
2. Malina, R.M., C. Bouchard (1991) Growth, Maturation and Physical Activity. Human Kinetics Books, Champaign, IL, USA.

Dopunska: izabrana poglavlja iz

1. Ulijaszek, S., F.E. Johnston, M.A. Preece (Eds.) (1998) The Cambridge Encyclopedia of Human Growth and Development. Cambridge University Press, Cambridge, UK
2. Tanner, J.M. (1990) Fetus into Man. Physical Growth from Conception to Maturity. Harvard University Press, Cambridge, MA, USA.
3. Mascie-Taylor, C.G.N., B. Bogin (1995) Human Variability and Plasticity. Cambridge University Press, Cambridge, UK
4. Bodszar, E.B., C. Susanne (Eds.) (1998) Secular Growth Changes in Europe. Eotvos University Press, Budapest, Hungary.

13. Ciljevi:

Opći:

U sažetom obliku upoznati studente antropologije s ontogenetskim razvojem čovjeka i uzrocima varijacija u ljudskom životnom ciklusu u vremenu i prostoru. Stečeno znanje poslužit će studentu pri procjeni i pravilnom objašnjenju različitosti u pojedinim tjelesnim osobinama čovjeka tijekom rasta, razvoja i starenja.

Posebni:

Omogućiti studentu da s punim razumijevanjem prati nastavu ostalih kolegija.

1. Naziv predmeta: KOGNITIVNA LINGVISTIKA

2. Naziv kolegija: KOGNITIVNA LINGVISTIKA

3. Nastavnik Dr. sc. Ida Raffaelli, docent

4. ECTS-bodovi: 3

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar - zimski

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 1 sat predavanja + 1 sat seminara tjedno

9. Uvjeti za slušanje kolegija: nema

10. Način provjere znanja: usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Kognitivnu lingvistiku smješta se u okvire kognitivne znanosti i sagledavaju se različiti vidovi tumačenja čovjekovih kognitivnih sposobnost s jezikom kao čovjeku specifičnom sposobnošću s pomoću koje možemo proniknuti u strukture ljudskoga znanja i načine čovjekova poimanja svijeta. Kognitivna lingvistika smješta se i u tradicijske lingvističke okvire koji su joj neposredno prethodili (Američka lingvistika, Europski strukturalizam itd.).

12. Literatura:

Obvezatna:

Gardner, H. (1987) *The Mind's New Science, A History of the Cognitive Revolution*, Basic Books.

Lakoff, G. (1987) *Women, Fire and Dangerous Things, What Categories Reveal about the Mind*, Chicago University Press.

Langacker, R. (1987) *Foundations of Cognitive Grammar*, Vol. I, Standford University Press.

Taylor, J. R. (2003) *Cognitive Grammar*, Oxford University Press.

Dopunska:

Jansen, T – Redeker, G. (1999) *Cognitive Linguistics: Foundation, Scope and Methodology*, Mouton de Gruyter

Rudzka-Ostyn, B (ur.) (1988) *Topics in Cognitive Linguistics*, John Benjamins

Varela, F.J. – Thompson, E. – Rosch E. (1993) *The Embodied Mind*, MIT Press

Taylor J. R. (1995) *Linguistic Categorization – Prototypes in Linguistic Theory*, Clarendon Press, Oxford

13. Ciljevi:

Stjecanje temeljnih znanja i ovladavanje temeljnim pojmovima iz kognitivne lingvistike.

1. **Naziv predmeta:** STATISTIKA
2. **Naziv kolegija:** STATISTIČKE METODE ZA ANTROPOLOGE
3. **Nastavnik, suradnici:** dr.sc. Veljko Jovanović, nasl.red.prof
4. **ECTS-bodovi:** 3
5. **Jezik:** hrvatski
6. **Trajanje:** 1 semestar
7. **Status:** obvezatni
8. **Oblik provođenja nastave:** 1 sata predavanja i 1 sat seminara na tjedan
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** nema
10. **Način provjere znanja:** pismeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Statistika je skup metoda koje se bave prikupljanjem, analizom i tumačenjem opsežnih brojčanih podataka. Početno će studenti biti upoznati s razvojem statistike i njenom metodološkom povezanosti s antropološkim istraživanjima. Slijede primjeri izračunavanja vjerojatnosti nekog događaja te prikaz osnovne ideje Bayesovog teorema. Nakon toga protumačen je pojam i tipovi varijable u statistici, njena očekivana vrijednost i varijanca. Izvodi i značenje binomne i Poissonove razdiobe vjerojatnosti bit će temeljito obrađeni. Na osnovu naše studije razvoja djece u zagrebačkim školama, protumačit će se karakteristike Gaussove razdiobe i pojam centralnog graničnog teorema, te postupak normaliziranja varijable. Procjena parametara, te testiranje hipoteze tipični su problemi statističkog zaključivanja stoga će se posebna pažnja posvetiti značenju nul-hipoteze u pojedinim testovima. Rezultati antropoloških istraživanja migracije stanovništva otoka Hvara poslužit će za razumijevanje prezentacije podataka u okvirima kontingencijskih tablica, te testiranja nul-hipoteze hkvadrat testom. U nastavku ove problematike biti će prikazane osnovne karakteristike log-linearne analize. Testiranja dviju i više grupa istorodnih podataka uz nul hipotezu H_0 da se grupe statistički ne razlikuju, provest će se analizom varijance (ANOVA). Rezultati antropometrijskih mjerenja djece u Zagrebu pokazuju ovisnost njihove težine i visine o dobi; na tom primjeru bit će objašnjena metoda najmanjih kvadrata kao i pojmovi regresije i korelacije te primjena ANOVA testa u istraživanju ovisnosti dviju varijabli. Studenti će biti upoznati i s neparametrijskim modelima koji ne uključuju pretpostavke o tipu razdiobe vjerojatnosti. Te su metode prikladne za one probleme kad se raspolaže s malo podataka.

12. Literatura:

Popis obavezne literature: Armitage, P.: Statistical Methods in Medical Research, Blackwell sci. pub. Oxford, 1971

Popis preporučene dopunske literature:

Pauše, Ž.: Uvod u matematičku statistiku, Školska knjiga, Zagreb, 1993

13. Ciljevi:

- a) **Opći:** Apsolviranjem kolegija studenti stječu razumijevanje kvantitativnih odnosa koji proizlaze iz brojčanih podataka antropoloških istraživanja. Nadalje, nakon studija, razvijaju vještinu da prikupljaju takav tip podataka, karakterističnih za povezanost bioloških i društveno kulturnih fenomena. Ujedno oni su upoznati sa ograničenjima u izvođenju zaključaka na osnovu istih.

- b) Posebni:** Stjecanje vještine i kompetentnosti da prosuđuju o antropološkim aspektima društvenih promjena i stanja koja se mogu kvantificirati.

- 1. Naziv predmeta:** GENETIKA STANOVNIŠTVA
- 2. Naziv kolegija:** UVOD U POPULACIJSKU GENETIKU
- 3. Nastavnik, suradnici:** dr. sc. Veljko Jovanović, nasl. red. prof.
- 4. ECTS-bodovi:** 3
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar - zimski
- 7. Status:** obvezatni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 2 sata predavanja i 1 sat seminara na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** nema
- 10. Način provjere znanja:** pismeni
- 11. Okvirni sadržaj predmeta:**

Populacija je skupina koja živi na istom području tako da njezini članovi tvore reproduktivnu zajednicu te na taj način imaju zajednički sastav nasljednih faktora (genski prostor). Sukus populacijske genetike je istražiti i proučiti mehanizme koji dovode do promjene frekvencija gena u populaciji. Proučavati neku populaciju a izgubiti iz vida čovjeka koji je sastavni dio te populacije, nije put kojim kroči antropologija u području humanističkih znanosti. Ljudske populacije karakterizirane su svojim socio-kulturnim i genskim razvojem unutar određenog okoliša, a jedan od pokazatelja tog razvoja je i demografija dotične populacije. S time u vezi razmotrit će se minimalni statističko-računarski koncepti nužni za razumijevanje evolucijskih modela populacijske genetike. Kao uvod u modele bit će prikazan razvoj evolucije kao obrazac za razumijevanje komunikacije znanstvene misli sa društveno-kulturnim okruženjem. U nastavku, nakon prikaza Hardy-Weinbergove ravnoteže, bit će govora o mehanizmu koji značajno djeluje u malim reproduktivno izoliranim populacijama, a to je gensko odstupanje (genetički drift). Na osnovu tog fenomena dolazi do smanjivanja biološke varijabilnosti (heterozigotnosti) populacije. Procesom odabira i selekcijom ("uzgajanjem") dolazimo do evolucijskih promjena korisnim za čovječanstvo. Međutim, u današnje doba pred antropolozima je da se odrede prema «kreiranju evolucije» biotehnoškim inženjeringom. Pojam biološkog srodstva je jedan od osnova za razumijevanje stanja gena u populaciji. Da bi se procijenilo stanje srodstva unutar neke populacije potrebno je procijeniti efektivnu reproduktivnu veličinu te populacije (N_{ef}). Efektivna veličina populacije je određena veličina populacije koja ima istu količinu slučajnosti genetske strukture kao i aktualna populacija. Jedan od načina kvantificiranja biološkog srodstva je definiranje pojedinih koeficijenata koji opisuju prijenos gena. Uslijed povećanja koeficijenta srođivanja populacije (alf_g) mijenjaju se odnosi heterozigotnosti i homozigotnosti, i kao primjer poslužit će podaci erotocitnih polimorfizama unutar malih naselja na otoku Hvaru. Podaci naših istraživanja na tom otoku poslužit će također za analizu utjecaja migracije na razbijanje smanjenja biološke varijabilnosti. Posebna pažnja bit će posvećena modelu prirodne selekcije koji ima i društvene konotacije.

12. Literatura

Popis preporučene dopunske literature:

Hartl, L.D., and Clark, A.G.: Principles of Population Genetics, Sinauer Ass. Sunderland, 1997

13. Ciljevi:

a) Opći: Apsolviranjem kolegija studenti stječu znanja koja im omogućavaju da budu aktivni sudionici u antropološkim istraživanjima. Nadalje, nakon studija, razvijaju vještinu da prepoznaju evolucijske karakteristike bioloških i društveno kulturnih fenomena te njihove povezanosti.

b) Posebni: Završeni studenti su kompetentni da daju svoj sud o (ne)povoljnosti društvenih fenomena koji imaju antropološke reperkusije.

1. Naziv predmeta: ANTROPOLOŠKA ARHEOLOGIJA

2. Naziv kolegija: UVOD U ANTROPOLOŠKU ARHEOLOGIJU

3. Nastavnik: Doc. dr.sc. Stašo Forenbaher

4. ECTS-bodovi: 3

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar (ljetni)

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja na tjedan

9. Uvjeti za slušanje predmeta: upisan 3. semestar

10. način provjere znanja: periodične provjere znanja (dvije), pismeni i usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta: Ovaj uvodni kolegij daje pregled temeljnih teorija, metoda i tehnika antropološke arheologije kao kulturalne antropologije prošlosti, kroz primjere iz svih vremenskih razdoblja i različitih geografskih područja. Sažeti kronološki pregled kulture od ranih hominida do prvih predindustrijskih država poslužiti će kao okvir za upoznavanje s prijelomnim promjenama, najvažnijim općenitim pravilnostima koje obilježuju te promjene te metodološkim specifičnostima i najvažnijim stručnim nazivljem antropološke arheologije kao znanosti o ljudskom ponašanju u prošlosti.

Osnovne teme:

- Kultura kao ključno obilježje koje izdvaja čovjeka od preostalog životinjskog svijeta. Najraniji tragovi materijalne kulture i njihova povezanost s fosilnim ostacima ranih hominida. Ponašanje ranih hominida: tehnologija i strategije preživljavanja.
- Evolucija temeljnih obilježja suvremenog kulturnog ponašanja (društvenosti, logističkih strategija preživljavanja, simboličkog mišljenja i jezika, duhovnosti). Povijest naseljavanja kontinenta i kulturalne prilagodbe koje su omogućile globalnu ekspanziju ljudske vrste. Intenziviranje i porast raznolikosti lovno-sakupljačke privrede potkraj zadnjeg ledenog doba.
- Počeci proizvodnje hrane. Svjetska žarišta, kronologija i ekologija udomaćivanja bilja i životinja. Prijelaz na ratarsko-stočarsko gospodarstvo u Europi, modeli njegovog širenja i specifičnosti pojedinih regija. Društvena organizacija i demografija ranih ratara i stočara.
- Intenziviranje proizvodnje hrane zaposjedanjem marginalnih područja te korištenjem energije i sekundarnih proizvoda domaćih životinja. Porijeklo institucionalizirane društvene nejednakosti, nastanak hijerarhijskih društvenih sustava.
- Prirodni i društveni konteksti uspona najranijih urbanih civilizacija, teorijski modeli njihova nastanka. Teorija "svjetskog sustava" u kontekstu širenja predindustrijskih civilizacija. Gospodarka podloga, društvena organizacija, demografija i kolaps ranih civilizacija.

12. Literatura: Odabrana poglavlja iz slijedećih udžbenika:

- Barker, G. *Tehnike arheološkog iskopavanja*. Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, 2000.

- Fagan, B.M. *People of the Earth* (10. izdanje). New Jersey: Prentice Hall, 2004.
- Price, T.D. i Feineman, G.M. *Images of the Past* (3. izdanje). Mountain View: Mayfield, 2004.
- Scarre, C. i Fagan, B. *Ancient Civilizations*. New York: Longman, 1997.
- Cunliffe, B. (urednik): *Prehistoric Europe: An Illustrated History*. Oxford University Press: Oxford 1998.
- Renfrew, C. i Bahn, P. *Archaeology: Theories, Methods and Practice* (3. izdanje). London: Thames & Hudson, 2000.

13. Ciljevi:

a) Opći: U sažetom obliku upoznati studente antropologije s kronološkom dimenzijom postojanja ljudskog roda, pružiti uvid u vremensku dubinu i zemljopisnu raznolikost ljudske prilagodbe u prošlosti

b) Posebni: Omogućiti studentima da s punim razumijevanjem prate nastavu ostalih kolegija koje će slušati u kasnijim semestrima.

1. Naziv predmeta: HRVATSKA USMENA KNJIŽEVNOST

2. Naziv kolegija: TEORIJA I POETIKA HRVATSKE USMENE KNJIŽEVNOSTI

3. Nastavnik, suradnici: Prof. Dr. Stipe Botica, Evelina Rudan, zn. novakinja

4. ECTS-bodovi: 2

5. Jezik: Hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 1 sat predavanja

9. Uvjeti za slušanje predmeta: nema

10. Način provjere znanja: usmeni i pismeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta: književno-teorijsko i poetičko objašnjenje usmenoknjiževnog fenomena, određenje pojmova: usmena književnost, verbalni folklor, odnos usmenoknjiževnog fenomena prema izvedbenom kontekstu i odnos prema pisanoj književnosti, precizno teorijsko-poetičko određenje i predstavljanje žanrovskog sustava usmene književnosti. Sustav književnih rodova i vrsta, specifičnost žanra u usmenoj književnosti. Bitne odlike usmenoknjiževnih rodova i vrsta: usmene lirske pjesme, epske pjesme, priče (bajke, predaje, legende, basne, šale, anegdote, vicevi, pričanja iz života, i dr.), dramski oblici (foklorno kazalište), govornički oblici, sitni oblici.

Usmenoknjiževna teorija i praksa u naše vrijeme. Novi oblici verbalnog folkloru danas.

Važnije naznake povijesnog pregleda usmene književnosti od 15. do 20. stoljeća.

12. Literatura: (Popis obavezne literature:

Stipe Botica, *Hrvatska usmenoknjiževna čitanka*, Zagreb, 1995.

Edicija Stoljeća hrvatske književnosti Matice hrvatske,

Usmene lirske pjesme (priredio Stipe Botica), Zagreb, 1996.

Usmene pripovijetke i predaje (priredila Maja Bošković-Stulli), Zagreb, 1997.

Foklorno kazalište (priredio Ivan Lozica), 1996.

Poslovice, zagonetke, govornički oblici (priredio Josip Kekez), Zagreb, 1996

Josip Kekez, *Usmena književnost u: Uvod u književnost* (priredili Zdenko Škreb - Ante Stamać), Zagreb, 1986. (ili 5. izd., 1998.)

Maja Bošković-Stulli - Divna Zečević, *Usmena i pučka književnost*, PHK knj.1, Zagreb, 1978.

Maja Bošković-Stulli, *O pojmovima usmena i pučka književnost i njihovim nazivima*. u: Bošković, Stulli, Maja. *Usmena književnost nekada i danas*, Beograd, 1983.

Andre Jolles, *Jednostavni oblici*, Zagreb, 2000. (ili izd. iz 1978).

Vladimir Prop (Propp), *Morfologija bajke*. Beograd, 1982.

Eric A. Havelock, (2003) *Muza uči pisati, Razmišljanja o usmenosti i pismenosti od antike do danas*, Zagreb 2003.

Hermann Bausinger, *Volkskunde. Von der Altertumsforschung zur Kulturanalyse*,

Tübingen, 1999.

Popis preporučene dopunske literature:

Banov-Depope, Estela, Usmeno pjesništvo kvarnerskoga kraja, Rijeka, 2000.

Stipe Botica. Biserno uresje : izbor iz hrvatske usmene ljubavne lirike, Mladost, Zagreb, 1990. (ili izd. iz 1993. i 1998.)

Maja Bošković-Stulli, Pjesme, priče, fantastika, Zagreb, 1991.

Simona Delić, Između klevete i kletve. Tema obitelji u hrvatskoj usmenoj baladi. Zagreb. 2001.

Olinko Delorko, Zanemareno blago, Zagreb, 1979.

Davor Dukić, Zmaj, junak, vila. Antologija usmene epike iz Dalmacije, Split, 1992.

Lirske narodne pjesme (priredio Olinko Delorko), PSHK knj. 23, Zora - Matica hrvatska, Zagreb, 1963.

Epske narodne pjesme I (priredio Olinko Delorko), PSHK knj. 24, Matica hrvatska - Zora, Zagreb, 1964.

Epske narodne pjesme II (priredila Maja Bošković-Stulli), PSHK knj.25, Zora - Matica hrvatska, Zagreb, 1964.

Narodne pripovijetke (priredila Maja Bošković-Stulli), PSHK knj. 26, Zora - Matica hrvatska, Zagreb, 1963.

Narodne drame, poslovice i zagonetke (priredio Nikola Bonifačić Rožin, PSHK knj.27, Zora - Matica hrvatska, Zagreb, 1963.

Tanja Perić-Polonijo, Tanahna galija. Antologija usmene lirike iz Dalmacije, Split, 1996.

13. Ciljevi:

Osigurati stručnu i znanstvenu kompetenciju polaznica/polaznika u poetičkom opisu žanrova te stvaranje metodološke kompetencije što će ih osposobiti za samostalan stručni rad i za nastavak studija na diplomskoj i poslijediplomskoj razini. Osposobljenost i savladanost teme očitovat će se i izradom seminarskih radova u okviru teme kolegija.

- 1. Naziv predmeta:** ANALIZA ANTROPOLOŠKIH PODATAKA
- 2. Naziv kolegija:** ANALIZA ANTROPOLOŠKIH PODATAKA
- 3. Nastavnik:** dr. sc. Lajos Szivoczka naslovni docent
- 4. ECTS-bodovi:** 3
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar - ljetni
- 7. Status:** obvezatni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja i 1 sat vježbi
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** upisan 4. semestar i odslušan kolegij "Statističke metode za antropologe"
- 10. Način provjere znanja:** kolokviji, pismeni i usmeni ispit
- 11. Okvirni sadržaj predmeta:**
  1. Uvod u linearnu algebru - Definicija matrice. Neke specijalne matrice. Zbrajanje i množenje matrica. Transponiranje matrica. Determinante. Rang matrice. Inverzna matrica.
  2. Vektorski prostori - Linearna zavisnost i nezavisnost. Baza vektorskog prostora. Skalarni produkt, dužina vektora, kut među vektorima i ortogonalnost vektora.
  3. Matrice kao linearna preslikavanja - Matrica linearnog preslikavanja. Ortogonalni projektor. Dijagonalizacija matrica.
  4. Analiza glavnih komponenata i faktorska analiza.
  5. Multidimenzionalno skaliranje.
  6. Klaster analiza.
  7. Multivarijatna analiza varijance i kovarijance.
  8. Kanonička diskriminacijska analiza.
  9. Kanonička korelacijska analiza.
- 12. Literatura:**
  1. Cooley, W. W., P. R. Lohnes. Multivariate Data Analysis, John Wiley&Sons, New York, 1971.
  2. Fulgosi, A. Faktorska analiza, Školska knjiga, Zagreb, 1984.
  3. Dillon, M. G., M. Goldsein. Multivariate Analysis - Methods and applications, John Wiley & Sons, New York, 1984.
  4. Pauše, Ž. Uvod u matematičku statistiku, Školska knjiga, Zagreb, 1993.
  5. Sokal, R. R., F. J. Rohlf. Biometry, WH Freeman&Company, New York, 1981.
  6. Halmi, A. Temelji kvantitativne analize u društvenim znanostima, Alinea, Zagreb, 1999.
  7. Halmi, A. Multivarijatna analiza u društvenim znanostima, Alinea, Zagreb, 2003.
  8. Omladič, V. Uporaba linearne algebre v statistiki, Metodološki sveski 13, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1997.

9. Rudan, P., B. Finka, B. Jančićević, V. Jovanović, V. Kušec, J. Miličić, M. Mišigoj-Duraković, D.F. Roberts, L.J. Schmutzer, N. Smolej-Narančić, A. Sujoldžić, L. Szivoczka, D. Šimić, P. Šimunović, S.M. Špoljar-Vržina: Antropološka istraživanja istočnog Jadrana, Knjiga druga Biološka i kulturna mikrodiferencijacija seoskih populacija otoka Hvara, Hrvatsko antropološko društvo, Zagreb, 1990.

13. Ciljevi:

a) Opći: (opća znanja, vještine i kompetencije koje studenti stječu apsolviranjem kolegija) Svrha je ovog kolegija da studente kao ne-matematičare nauči osobitostima primjene statističkih metoda u antropologiji: postizanju egzaktnih rezultata, provjerama hipoteza, otkrivanju realne povezanosti činjenica i egzaktnom zaključivanju u području multivarijatne analize podataka.

b) Posebni: (posebna znanja, vještine i kompetencije koje studenti stječu apsolviranjem kolegija) U praktičnom dijelu nastave studentima se pruža prigoda da ovladavaju tehnikama multivarijatne analize podataka na primjerima iz antropologije i da steknu vještine u interpretaciji dobivenih rezultata. Kolegij će prema tome obuhvatiti teme od pripreme podataka, preko analize predloženim kvantitativnim metodama do interpretacije rezultata pomoću raspoloživog programskog paketa (STATISTICA ili SPSS ili SAS).

1. Naziv predmeta: GENETIKA

2. Naziv kolegija: KVANTITATIVNA GENETIKA

3. Nastavnik: dr.sc. Tatjana Škarić-Jurić, zn.sur.

Suradnici: dr.sc. Nina Smolej Narančić, nasl.red.prof., mr.sc. Maja Barbalić

4. ECTS-bodovi: 2

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar - ljetni

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 1 sata predavanja na tjedan

9. Uvjeti za slušanje kolegija: položeni ispiti iz Uvoda u antropologiju i Uvoda u genetiku

čovjeka

10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta: Kvantitativna genetika istražuje utjecaje genetskih i ne-genetskih činioca (te njihovu interakciju) na fenotipsku varijabilnost kvantitativnih (kontinuiranih, kompleksnih ili multifaktorijalnih) osobina. U ozračju završetka projekta ljudskog genoma koji pruža tek polazište za istraživanja usmjerena ka razumijevanju genske determinacije morfoloških, funkcionalnih, razvojnih i svih drugih adaptivnih osobina čovjeka (genomske lokalizacije, načina aktivacije, interakcije, itd.) ovaj kolegij omogućava studentima antropologije upoznavanje s osnovnim terminima i metodologijama koje se koriste u suvremenim genetskim istraživanjima. Kolegij će između ostalog obrađivati sljedeće tematske jedinice: varijabilnost kvantitativnog fenotipa (uključujući i evolucijske aspekte), nasljednost kvantitativnih osobina (utjecaj okoliša, među-populacijske razlike, «treshold» osobine), kvantitativno-genetičke studije s obzirom na stupanj srodstva (blizanačke, obiteljske (uža i proširena obitelj) populacijske (izolati, populacijska stratifikacija)), obiteljske korelacije, koeficijenti nasljednosti, koreliranost okoliša, interakcije gena (epistaza), kombinirani učinci jednog gena na više osobina (pleiotropija), «case-control» studije, relativan rizik, izbor ciljnog fenotipa, definicija rizičnog i patološkog fenotipa (i diskriminacija kronične bolesti prema procesu normalnog starenja), Path analiza, analize kompleksne segregacije, analize vezanosti gena i analize neravnoteže vezanosti, parametrijske i neparametrijske studije, Projekt ljudskog genoma, genski biljezi, SNP-ovi, haplotipovi, izrada genske mape (fizička i linkage mapa), kandidatski geni, pozicijski geni, te povijesni osvrt na razvoj kvantitativno-genetičkih metoda.

12. Literatura:

Obavezna:

1. Falconer, D. (1981) Introduction to Quantitative Genetics. Longman Scientific and Technical Publishers, Essex, UK.

Dopunska: izabrana poglavlja iz

1. Weiss, K.M. (1995) Genetic Variation and Human Disease: Principles and Evolutionary Approaches. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
2. Ott, J. (1999) Analysis of Human Genetic Linkage. Johns Hopkins University Press, Portland, OR, USA.

3. Lynch, M., B. Walsh (1997) *Genetics and Analysis of Quantitative Traits*. Sinauer Associates, USA.

13. Ciljevi:

Opći:

Upoznati studente antropologije s ulogom gena u razvoju kompleksnih fenotipova. Stečena znanja omogućiti će studentima razumijevanje dosega i uloge gena a time i dosega i uloge ne-genetskih čimbenika u razvoju morfoloških, fizioloških, kognitivnih i psiholoških karakteristika čovjeka.

Posebni:

Omogućiti studentu da s punim razumijevanjem prati nastavu ostalih kolegija. Ovaj kolegij također pruža temelje za nastavak obrazovanja koje će omogućiti aktivno sudjelovanje u genetičkim istraživanjima kompleksnih fenotipova.

1. **Naziv predmeta:** ANTROPOLOGIJA ODGOJA I OBRAZOVANJA
2. **Naziv kolegija:** ANTROPOLOGIJA ODGOJA I OBRAZOVANJA
3. **Nastavnik:** Prof. dr. sc. Vedrana Vrkaš-Spajić
4. **ECTS-bodovi:** 3
5. **Jezik:** hrvatski ili engleski
6. **Trajanje:** 1 semestari
7. **Status:** obvezatni
8. **Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja + 1 sat seminara tjedno
9. **Uvjeti za slušanje kolegija:** položeni ispit iz Uvoda u antropologiju

10. **Način provjere znanja:** Terensko istraživanje i pismeni ispit. Uvjet za pristupanje ispitu jest prihvaćeno izvješće o istraživanju. Konačna ocjena zbir je ocjene izvješća i ocjene pismenog ispita.

11. Okvirni sadržaj predmeta:

U sklopu ovog predmeta studenti upoznaju središnje pojmove, teorijske modele i područja primjene antropologije obrazovanja. Pojasnit će se izvorišta, razvoj i doprinosi kulturne antropologije teoriji i praksi odgoja i obrazovanja. Naglasit će se pomaci do kojih u tom području dolazi primjenom etnografske metode, emske perspektive, interpretativne paradigme, simboličkog interakcionizma i kulturne ekologije. Usporedno će se analizirati prijenos i učenje kulture u jednostavnim i složenim zajednicama te ukazati na sličnosti i razlike između tradicijskih i suvremenih obrazaca odrastanja. Posebna pozornost posvetit će se pitanjima kulturne pismenosti i ulozi antropologije u utvrđivanju i rješavanju problema školskog neuspjeha u kulturno pluralnom društvu. Studenti će s pozicija teorija kulturnog diskontinuiteta, samoispunjajućeg proročanstva i etiketiranja analizirati odnose, statuse i uloge u školi te školske rituale i ceremonije, kako bi razumjeli učinke formalnog i skrivenog kurikulumu na rezultate učenja. Teorije otpora i konstitutivne akcije pomoći će im da razumiju vezu između etnocentrizma u obrazovanju, opozicijskog identiteta i napuštanja škole, ali i da kritički pristupe analizi nastavnih programa, sadržaja udžbenika te standarda i instrumenata za mjerenje znanja i sposobnosti.

12. Literatura:

Popis obavezne literature:

1. Camilleri, C. *Cultural Anthropology and Education*. London: Kogan Page i Pariz: UNESCO, 1986. (poglavlja: "Schools and the national culture problems in the West", str. 54-78).
2. Ogbu, J.U. "Ispitivanje ljudske inteligencije: Kulturno-ekološki pristup". *Napredak*: 135, 1994, 2, str. 141-153.
3. Ogbu, J. U. *Pedagoška antropologija* (Anthropology of Education). Zagreb: Školske novine, 1989.
4. Prosser, J. The evolution of school culture research." U: Prosser, J. (ur.) *School Culture* (<http://www.leeds.uk>; 1. listopada 2002, 14 str.).
5. Spajić-Vrkaš, V. *Odrastanje u tradicijskoj kulturi Hrvata: Tučepi*. Zagreb: Naklada MD, 1996.
6. Spajić-Vrkaš, V. "Antropologija odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu: Retrospektiva i perspektiva". *Etnološka tribina*: 31, 2001, 204-214.

7. Spajić-Vrkaš, V. "Kulturna antropologija, antropologija obrazovanja i dileme etnografske metode". *Istraživanja odgoja i obrazovanja*: 9, 1992, str. 5-18.

Popis preporučene dopunske literature:

1. Broude, G.J. *Growing Up*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1995.
2. Bruner, J. *Kultura obrazovanja*, Zagreb: Educa, 2000. (poglavlje: "Folk-pedagogija", str. 57-76).
3. Erlich, V. *U društvu s čovjekom: Tragom njegovih kulturnih i socijalnih tekovina*. Zagreb: Naprijed, 1968.
4. Skledar, N. *Čovjek i kultura: Uvod u socio-kulturnu antropologiju*. Zagreb: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, 2001. (poglavlja: "Dimenzije antropologije", str. 33-88; "Pregled antropologijskih teorija", str. 140-166).
5. Spajić-Vrkaš, V. "Tradicija i vertikalna klasifikacija obiteljskih odnosa". *Društvena istraživanja*: 4, 1995, 4/5 (18/19), 451-463.

13. Ciljevi:

- a) *Opći*: razumijevanje i prihvaćanje utemeljenosti odgoja i obrazovanja u kulturnim vrijednostima i procesima
- b) *Posebni*: poznavanje i razumijevanje ključnih pojmova, teorijskih i praktičnih doprinosa antropologije području odgoja i obrazovanja; razvoj analitičkih vještina i vještina kritičkog mišljenja; prihvaćanje antropološke perspektive u pristupu odgoju i obrazovanju; razumijevanje posebnosti kvalitativnog istraživačkog postupka i ovladavanje tehnikama etnografskog istraživanja.

- 1. Naziv predmeta:** MEDICINSKA ANTROPOLOGIJA
- 2. Naziv kolegija:** MEDICINSKA ANTROPOLOGIJA
- 3. Nastavnik, suradnici:** Prof.dr.sci. Sanja Špoljar-Vržina
- 4. ECTS-bodovi:** 4
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar ukupno 45 sati
- 7. Status:** obvezatni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 2 sata predavanja +1 sat seminara na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** upisan V semestar
- 10. Način provjere znanja:** pismeni i usmeni ispit
- 11. Okvirni sadržaj predmeta:**

Medicinska antropologija istražuje interakciju između zdravlja, kulture i bolesti; proučava druge (bio)medicinske tradicije te njihova shvaćanja bolesti i liječenja; kao i bio-kulturalne pristupe suvremenim zdravstvenim problemima. Kroz prorađivanje suvremenih, kao i povijesnih tekstova medicinske antropologije, studentima će biti omogućeno upoznavanje sa najvažnijim teorijskim pravcima ove struke, kao baze za kasniju nadogradnju u smjeru analitičnog promišljanja raznih fenomena vezanih za medicinu i kulturu. Temeljni uvid, kojeg ovaj kolegij nastoji produbiti, je onaj o potrebitosti poimanja zapadne medicine kao dijela kulturne ekspresije, te stoga i nužnosti njena podvrgavanja jednako vrijednoj analizi kao što su to i svi ostali medicinski sistemi proučavani kroz antropologiju medicine. Kroz upoznavanje sa svim ključnim konceptima i sličnostima/različitostima teoretskih pravaca unutar medicinske antropologije/antropologije medicine, kolegij je usmjeren ka razvijanju analitičke diskriminativne moći pri upotrebi raznovrsnih znanstveno-istraživačkih pristupa različitih pravaca unutar struke.

12. Literatura - odabrana poglavlja iz slijedećih udžbenika:

Anderson, R.: Magic, Science and Health (New York: Harcourt Brace & Company, 1996).

Brenko A., Dugac Ž, Randić M.: Narodna Medicina (Zagreb: Etnografski muzej, 2001)

Baer Hans A., Merrill Singer i Ida Susser: Medical Anthropology and the World System. (London: Bergin and Garvey, 1997).

Čolić Snježana: Kultura i povijest (socio-kulturno antropološki aspekti hierarhizacije kulture). (Zagreb: Hrvatska Sveučilišna Naklada, 2002).

Ember, C.R. i Ember, M.: Encyclopedia of medical anthropology: Health and illness in the world's cultures (New York: Kluwer Academi, 2004).

Gaines D. Atwood: Ethnopsychiatry-the cultural construction of professional and folk psychiatries. (New York: State University of New York Press, 1992).

Good J. Byron: Medicine, rationality and experience – an anthropological perspective. (Cambridge: Cambridge University Press, 1994).

Grmek Mirko Dražen: Povijest Side (Globus, Zagreb, 1991).

Grmek Mirko Dražen: U borbi za narodno zdravlje – izabrani članci Andrije Štampara (Zagreb: Medicinski Fakultet, 1966).

Romanucci-Ross L., Moreman D.E., Tancredi L.R.: The Anthropology of Medicine. 3rd Edition. (Wesport: Bergin Garvey, 1996).

Sargent C.F. and Johnson T.M.: Medical Anthropology: Contemporary Theory and Method. Revised Edition (New York: New Praeger, 1996).

Scheper-Hughes, N. i Waquant, L.: Commodifying bodies (London: Sage, 2002)

Sontag Susan: AIDS and its Metaphors (New York: Penguin Books, 1989).

Spajić-Vrkaš V., Kukoč M., Bašić S.: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju: Interdisciplinarni rječnik (Zagreb: Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 2001).

Thaller Lujo: Od vrača i čarobnjaka do modernog liječnika. (Zagreb: Minerva, 1938).

*U nastavi će biti korišteni i odgovarajući povijesni i suvremeni dokumenti Svjetske zdravstvene organizacije (npr. A Human rights approach to tuberculosis. Geneva: World Health Organization, 2001), Američke antropološke asocijacije (Code of Ethics of the American Anthropological Association, 1998), Svjetske medicinske asocijacije (World medical association declaration of Helsinki. <http://www.med.umich.edu/HelsinkiDeclaration>), Ujedinjenih Naroda (uglavnom UNHCR publikacije), Vlade i Sabora Republike Hrvatske (Zakon o zaštiti prava pacijenata, 2004.), kao i drugih relevantnih izvora.

**Seminarski radovi će se temeljiti na najrecentnijim domaćim i stranim publikacijama.

13. Ciljevi:

a) Opći:

Cilj kolegija je a) savladavanje teoretskih okvira i metodoloških postupaka osnovnih pristupa (poglavito bio-kulturalnog i kritično-medicinskog) na kojima se temelji promišljanje različitih problematika koje suvremena medicinska antropologija nastoji rješavati, te b) razvijanje sposobnosti analitičkog i kritičnog analiziranja ključnih medicinskih problema, kako globalnih, tako i onih specifično vezanih za našu povijest medicine i iskustva pojedinca i/ili populacija.

b) Posebni:

Osposobljenost za rad u svim tijelima vladinog i nevladinog tipa, kao i nacionalne i/ili internacionalne razine, gdje je potrebno rješavanje suvremenih (socijalno) medicinskih problema, kroz razvijanje znanstveno utemeljenog analitičkog pristupa kritično medicinsko antropološkog karaktera, kao i osmišljavanje interdisciplinarnih programa za područje zdravlja, bolesti i zdravstva.

1. Naziv predmeta: EKOLOGIJA ČOVJEKA

2. Naziv kolegija: TEMELJNI POJMOVI EKOLOGIJE ČOVJEKA

3. Nastavnik: Prof. dr. sc. Jasna Miličić, nasl. izv. prof.

4. ECTS-bodovi: 3

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar (zimski)

7. Status: obvezatni

8. Oblik provođenja nastave: 1 sata predavanja 1 sat seminara tjedno (1+1+0)

9. Uvjeti za slušanje predmeta: (Uvod u antropologiju, Osnovi genetike)

10. Način provjere znanja: polaganje ispita: pismeni i usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Kolegij **Temeljni pojmovi ekologije čovjeka** pružit će znanje o međudjelovanju biološkog i sociokulturnog okoliša na čovjeka tijekom njegove evolucije, od pračovjeka do današnjih dana. Objasnit će se osnovni pojmovi ekološke prilagodbe - spontani i uvjetovani (selekcija, adaptacija). Ovim kolegijem dobiva temeljne pojmove o ekologiji i prirodnim zakonima. Ekologija čovjeka polazi od nakupljenog znanja o općoj ekologiji i adaptaciji čovjeka na okoliš kroz genetičke (poligenetske i monogenetske) i fiziološke prilagodbe (odgovor organizma na vanjske utjecaje kao stvaranje ili gubitak topline, hipoksiju i dekompresiju) te sociokulturnu adaptaciju čovjeka na prirodne promjene (demografija, bolesti).

12. Literatura:

Obvezna:

Skripta u pripremi (biti će dostupna na Filozofskom fakultetu, Institutu za antropologiju i web stranici)

Dopunska:

E.F. Moran: Human adaptability – An Introduction to Ecological Anthropology, Westview Press, Boulder, Colorado, 1982.

International Biological Programme (IBP): Human adaptability – A history and compendium of research.

D. Heath, D. Reid Williams: Man at high altitude – The pathophysiology of acclimatization and adaptation. Churchill Livingstone, Edimburgh, 1981.

J. Diamond: Guns, Germs and Steel: The fates of human societies. Norton, Comp. New York, 1997.

A. McElroy P.K. Townsend: Medical Anthropology in Ecological Perspective. (Fourth edition), Westview Press, Oxford, 2004.

A.C. Gyton, J.E. Hall: Medicinska fiziologija (deseto izdanje), Medicinska Naklada, Zagreb, 2003.

13. Ciljevi:

a) Opći: Ovim kolegijem student spoznaje kako je čovjek mogao preživjeti u raznim katkada za naše pojmove veoma teškim uvjetima. Kako se to odrazilo na njegovu genetičku i fiziološku adaptaciju te socijalno i kulturno nasljeđe i indirektno na

demografsku sliku svijeta. Spoznaje do kojih student dolazi omogućavaju mu razumijevanje ostalih kolegija iz antropologije kao i iz etnologije.

b) Posebni: Ove spoznaje omogućuju studentima rad u svim institucijama državnih službi, a naročito kod slanja predstavnika u pojedine krajeve svijeta s različitim klimatskim i životnim uvjetima od naših te priprema ročnika za odlaske u internacionalne jedinice u različite krajeve svijeta. U raznim ustanovama koje obavljaju podvodne radove, kao i turističkim organizacijama. U planiranjima razvoja grada i sela veoma je značajno poznavanje osnova adaptacije čovjeka na okoliš

- 1. Naziv predmeta:** FORENZIČNA ANTROPOLOGIJA
2. Naziv kolegija: UVOD U FORENZIČNU ANTROPOLOGIJU
3. Nastavnik, suradnici: Prof.dr.sc. Mario Šlaus
4. ECTS-bodovi: 2
5. Jezik: Hrvatski
6. Trajanje: 1 semestar - ljetni
7. Status: Obvezatni
8. Oblik provođenja nastave: 1 sat predavanja na tjedan
9. Uvjeti za slušanje predmeta: upisan VI. semestar
10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Forenzična antropologija bavi se ljudskim osteološkim ostacima u kontekstu sudskih analiza. Studenti koji upišu kolegij biti će upoznati sa slijedećim vrstama analiza podjeljenim po tematskim jedinicama: **1) Osnovi osteologije čovjeka.** Razlikovanje između ljudskih i životinjskih kostiju. Osteologija, zglobovi i mišićna hvatišta. **2) Prikupljanje i kompjuterska obrada osteoloških podataka.** Forenzična arheologija. Razlika između arheoloških i suvremenih ljudskih ostataka. **3) Određivanje spola.** Morfološke razlike u strukturi kostiju. Multivarijatno statističke analize. **4) Određivanje doživljene starosti na koštanim ostacima djece.** Osifikacijski centri. Kronologija spajanja epifiza s dijafizama. Kronologija razvoja i nicanja zubiju. **5) Određivanje doživljene starosti na koštanim ostacima odraslih osoba.** Kronološke promjene na pubičnoj simfizi, aurikularnoj ploštini iliuma i sternalnim krajevima rebra.

12. Literatura:

Popis obavezne i dopunske literature:

- Šlaus, M., (1993) Cranial variation and microevolution in two early medieval sites from Croatia; Privlaka and Stari Jankovci, *Opuscula Archaeologica*, 17, 273-307.
- Šlaus, M., (1994) Osteological evidence for perimortem trauma and occupational stress in two medieval skeletons from Croatia, *Collegium Antropologicum*, 18, 165-175.
- Šlaus, M., (1996) Antropološka analiza kasno srednjovjekovne populacije iz Danila Gornjeg kraj Šibenika, *Arheološki radovi i rasprave*, 12, 343-364.
- Brkić, H., Strinović, D., Čadež, J., Gusić, S., Šlaus, M., (1996) Dentalna identifikacija žrtava Domovinskog rata u Hrvatskoj. *Acta Stomatologica Croatica*, 20(3), 173-179.
- Šlaus, M., (1996) Demography and disease in the early medieval site of Privlaka, *Opuscula Archaeologica*, 20, 141-149.
- Owsley, D.W., Strinović, D., Šlaus, M., Kollmann, D. and Richardson, M.L., (1997) Recovery and identification of civilian victims of war in Croatia. *Cultural Resource Management*, 19 (10), 33- 36.
- Brkić, H., Strinović, D., Šlaus, M., Škavić, J., Zečević, D., and Miličević, M., (1997) Dental identification of war victims from Petrinja in Croatia, *International Journal of Legal Medicine*, 110 (2), 47-51.
- Šlaus, M., Pećina-Hrnčević, A. and Jakovljević, G., (1997) Dental disease in the late medieval population from Nova Rača, Croatia, *Collegium Antropologicum*, 21, 561-572.

- Šlaus, M., (1997) Discriminant function sexing of fragmentary and complete femora from medieval sites in continental Croatia, *Opuscula Archaeologica*, 21, 167-175.
- Šlaus, M., (1998) Kranimetrijska analiza srednjovjekovnih populacija središnje Europe s posebnim osvrtom na položaj hrvatskih nalazišta, *Starohrvatska prosvjeta*, 25, 81-107.
- Šlaus, M., (1998) Antropološka analiza osteološkoga materijala s kasno antičkog lokaliteta Štrbinci, u (B. Migotti urednica): *Accede ad Certissiam*, Antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova, HAZU, Zagreb, 121-134.
- Šlaus, M. i Filipec K., (1998) Bioarchaeology of the medieval Đakovo cemetery; Archaeological and anthropological evidence for ethnic affiliation and migration, *Opuscula Archaeologica*, 22, 129-139.
- Šlaus, M., (1999) Antropološka analiza kasnoantičke populacije s nalazišta Ad Basilicas Pictas, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel, Split, 60-65.
- Šlaus, M. (2000) Biocultural analysis of sex differences in mortality profiles and stress levels in the late Medieval population from Nova Rača, Croatia, *Am. J. Phys. Anthropol.* 111, 193-209.
- Šlaus, M., (2000) Craniometric analysis of medieval crania from Central Europe: New evidence for Croat expansion from the 10th to the 13th century, *Opuscula Archaeologica* 23/24, 273-284.
- Šlaus, M., Orlić, D. and Pećina, M. (2000) Osteochondroma in a skeleton from an 11th century Croatian cemetery, *Croatian Medical Journal* 41(3), 336-340.
- Pećina-Šlaus, N., Šlaus, M. (2000) Genetic polymorphism in exon 11 of the APC tumor suppressor gene in a Croatian sample, *Homo* 51(2/3), 151-155.
- Šlaus, M. (2001) Bioarchaeological research of the Štrbinci skeletal series, *Arheološki radovi i rasprave* 13, 205-224.
- Šlaus, M. (2002) *The Bioarchaeology of Continental Croatia. An analysis of human skeletal remains from the prehistoric to post-medieval periods.* Archaeopress, BAR International Series 1021, Oxford.
- Šlaus, M., Kollmann, D, Novak S., and Novak, M. (2002) Temporal trends in demographic profiles and stress levels in medieval (6th-13th century) population samples from continental Croatia, *Croatian Medical Journal* 43(5), 598-605.
- Šlaus, M., (2002) Demography and pathology of the medieval population from Stenjevec, *Opuscula Archaeologica* 26, 257-273.
- Šlaus, M., (2002) Rezultati antropološke analize ljudskog osteološkog materijala s nalazišta Naron-a-Erešove bare, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 94, 205-215.
- Šlaus, M., Strinović, D., Škavić, J., and Petrovečki, V., (2003) Discriminant function sexing of fragmentary and complete femora: standards for contemporary Croatia, *Journal Forensic Sciences* 48(3), 509-512.
- Šlaus, I., Šlaus, M., (2003) Knowledge-based society, *Acque&Terre* 2, 61-63.
- Jakovljević, G, Šlaus, M. (2003) Rača i župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Novoj Rači u svjetlu povijesnih i arheološko-antropoloških istraživanja, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 21, 121-144.
- Šlaus, M., Novak, M., Krznar, S., (2003) Paleodemografska i paleopatološka analiza ljudskog osteološkog materijala s kasnosrednjovjekovnog nalazišta Torčec-Cirkvišće kraj Koprivnice, *Podravina - časopis za multidisciplinarna istraživanja* 2(4), 37-48.
- Šlaus, M., (2003) Anthropological analysis of human skeletal remains from the Hallstatt period "Vinkovci-Nama" site, *Opuscula Archaeologica* 27, 257-267.

- Majnarić–Pandžić, N., Šlaus, M., Jurišić, M., (2003) Ein spathallstattzeitliches Graberfeld in Vinkovci (Nordostkroatien) und das Problem eines neuen Phänomens der Pferdeausstattung in diesem Gebiet, *Germania* 81(2), 481–511.
- Pećina–Šlaus, N., Gall–Trošelj, K., Šlaus, M., Radić, K., Nikuševa–Martić, T., and Pavelić, K., (2004) Genetic changes of the E-cadherin and APC tumour suppressor genes in clear cell renal carcinoma, *Pathology* 36(2), 145–151.
- Šlaus, M., Pećina–Šlaus, N., Brkić, H., (2004) Life stress on the Roman limes in continental Croatia, *Homo* 54(3), 240–263.
- Šlaus, M., Novak, M., Kollmann D., (2004) The Štrbinci skeletal series in context of other Late Antique skeletal series from continental Croatia, *Arheološki radovi i rasprave* 14, 247–292.
- Šlaus, M., Tomičić, Ž., Uglešić, A., Jurić, R., (2004) Craniometric relationships among medieval Central European populations: Implications for Croat migration and expansion, *Croatian Medical Journal* 45(4), 434–444.
- Šlaus, M., (2004) Anthropological remarks on the graveyard, u (E. Marin i M. Vickers urednici): *The Rise and Fall of an Imperial Shrine*, Arheološki muzej, Split, 265-266.
- Šlaus, M., (2004) Sudska antropologija, u (D. Zečević urednik): *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 190–209.
- Brkić, H., Šlaus, M., Keros, J., Jerolimov, V., Petrovečki, M., (2004) Dental evidence of exhumed human remains from the 1991 War in Croatia, *Collegium Antropologicum* 28 (Supplement 2), 259–266.
- Šlaus, M., (2004) Bioarheološka analiza ljudskog osteološkog materijala s nalazišta Naronā–Augusteum, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 96, 539-561.
- Šlaus, M., (2004) Comentarís antropologías sobre la necropoli, u (E. Marin i I. Roda urednici): *Divo Augusto, La descubierta d'un temple Roma a Croacia*, Arheološki muzej, Split, 265-266

13. Ciljevi:

c) Opći:

Studenti koji uspješno apsolviraju kolegij stječu osnovna znanja o sudskoj antropologiji koja obuhvaćaju razlikovanje između ljudskih i životinjskih ostataka, razlikovanje arheoloških od forenzičnih slučajeva i određivanje spola nepoznatih ostataka te starosti u trenutku smrti.

d) Posebni:

Ova znanja važan su preduvjet za krajnji cilj forenzičnih analiza koji je osobna identifikacija pronađenih ljudskih ostataka.

- 1. Naziv predmeta:** KOMUNIKOLOGIJA
2. Naziv kolegija: OPĆA KOMUNIKOLOGIJA
3. Nastavnik, suradnici: Dr. sc. Slobodan Elezović, prof.
4. ECTS-bodovi: 3
5. Jezik: hrvatski
6. Trajanje: 1 semestar - ljetni
7. Status: obvezatni
8. Oblik provođenja nastave: 1 sat predavanja + 1 sat seminara
9. Uvjeti za slušanje predmeta: upisan VI semestar
10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

U dinamici komunikacijske ekspanzije temeljene i na suvremenim tehničko-tehnološkim standardima i opsegu njihove aplikacije u dnevno-operativnom iskustvu, svjedočimo istaknutoj multikulturalnosti kao i sve izrazitijem jazu u odnosima kultura i suvremene civilizacije. Ti fenomeni, u kontekstu svojstava raznovrsnih mentaliteta i oblika organizacijskih modela suvremenih društava, modernih država i njihova mjesta u suvremenoj zajednici naroda, određuju, ukupnošću nastale atmosfere u suvremenom svijetu, nužnost potrebe individualnog jačanja čovjeka, uz spoznaju o sebi samom i spoznaju društvene grupe kojoj pripada, i kojom se, u vrstama i oblicima interakcije, formiraju parametri za razvitak uvjeta sve uspješnijega razumijevanja ljudi suvremenog svijeta. U procesima iznad kulturoloških matica, to je tek poticajna značajka za nastajanje suvremenog sustava komuniciranja, koji će svojim uspješnim razvitkom i radijusom utjecaja, jamčiti uspješnost razumijevanja ljudi svih strana našeg Planeta, bez obzira na poputbinu preuzetu iz bogate prošlosti, kao ulog u vrijeme buduće. Suvremena komunikologija je prinos vrsti amalgama u korist jačanja humanosti i uljudivanja čovjeka suvremenosti, u smjeru globalizacije.

12. Literatura:

McQuail, D.: Mass Communication Theory, London, UK, 1987.
Elezović, S.: Povijesni razvoj komuniciranja, Zagreb, 1992., AGMatoš
Vreg, F.: Demokratsko komuniciranje, Maribor, SLO, 1990.

13. Ciljevi:

a) Opći:

Izbor tema iz komunikologijskog područja, komunikacijski jezici i raznovrsnost komuniciranja, neverbalno komuniciranje.

b) Posebni:

Osnovni komunikologijski pojmovi i definicije, razvoj komunikologijskih znanosti, komunikacijski procesi, komunikacijski modeli, teorija medija, medijska kultura i bonton.

1. Naziv predmeta:	EVOLUCIJA ČOVJEKA
2. Naziv kolegija:	EVOLUCIJA ČOVJEKA
3. Nastavnik, suradnici:	Prof.dr.sc. Pavao Rudan, mr. sc. Ivor Janković
4. ECTS-bodovi:	3
5. Jezik:	Hrvatski
6. Trajanje:	1 semestar - ljetni
7. Status:	Obvezatni
8. Oblik provođenja nastave:	1 sat predavanja + 1 sat seminara na tjedan
9. Uvjeti za slušanje predmeta:	upisan VI. semestar
10. Način provjere znanja:	pismeni i usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Cilj je upoznati studente s evolucijom ljudskog roda i trenutačnim stanjem u istraživanju razvoja čovjeka. Kroz predavanja studenti će dobiti uvid u razvoj evolucijske misli, povijest razvoja paleoantropologije i teoriju evolucije. Upoznati će se s glavnim metodama datiranja i klasifikacije kao i glavnim istraživačima te fosilnim nalazima hominida od njihove prve pojave na tlu Afrike prije otprilike 6 milijuna godina, pa sve do pojave morfološki modernog čovjeka na tlu Europe u vremenu između 30 i 40.000 godina prije sadašnjosti. Nadalje, prateći predavanja i čitajući odabranu literaturu, studenti će dobiti uvid u glavne teorije vezane uz razvoj čovjeka. Predavanja će biti uglavnom temeljena na biološkom razvoju, ali i dopunjena najvažnijim arheološkim i genetičkim rezultatima vezanim uz proučavanje razvoja ljudskog roda. Predavanja će obrađivati slijedeće tematske cjeline: OSNOVE PALEOANTROPOLOGIJE (što je paleoantropologija, razvoj evolucijske misli mehanizmi evolucije, taksonomija i metode klasifikacije, metode datiranja i geološki okvir evolucije čovjeka), EVOLUCIJA PRIMATA (karakteristike primata, pojava prvih primata, pojava hominoida i miocenski čovjekoliko majmuni), POČECI HOMINIZACIJE (pojava dvonožnosti, australopitecini i ostali rani hominidi, pojava roda *Homo*, problemi vezani uz taksonomiju ranih hominida), ROD *HOMO* (taksonomska pitanja u evoluciji roda *Homo*, pojava prvih materijalnih kultura i prvi val iz Afrike) *HOMO SAPIENS* (neandertalci: morfologija, kultura i način života, pitanja i problemi, rani *Homo sapiens sapiens* i kulture gornjeg paleolitika, pitanja genetike vezana uz porijeklo morfološki modernih ljudi)

12. Literatura:

Popis obavezne literature:

Aiello, L., C. Dean: An Introduction to Human Evolutionary Anatomy. Academic Press, London. Str. 1-10, 1990.

Feder, K. L., M.A. Park: Human Antiquity: An Introduction to Physical Anthropology and Archaeology (3rd ed.). Mayfield Publishing Company, Mountain View. Str. 15-33, 154-162, 1997.

Gowlett, J. A. J.: Tools – the Palaeolithic record. U: Jones, S., R. Martzin, D. Pilbeam (Ur.) The Cambridge Encyclopedia of Human Evolution. Cambridge University Press, Cambridge. Str. 350-360, 1992.

Janković, I.: Australopitecini: prvi korak u evoluciji čovjeka. *Priroda* 923/924:12-15, 2004.; Homo: pojava našeg roda. *Priroda* 927:10-13, 2004.; Neandertalci. *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 21: 177-196, 2004.

Stein, P. L., B.M. Rowe: Physical Anthropology (6th ed.). Mc. Graw-Hill. New York. Str. 200-207, 403-434, 437-442, 442-463, 1996.

Popis preporučene dopunske literature:

Wolpoff, M. H.: Paleoanthropology (2nd ed.). Mc Graw Hill, Boston. Str.31-46, 1999.

Begun, D.R.: Miocene Apes. U: Peregrine, P. N., C.R. Ember, C. R., M. Ember (Ur.): Physical Anthropology. Original Readings in Method and Practice. Prentice Hall, New Jersey. Str. 68-89, 2002.

McHenry, H. M.: «Robust» Australopithecines, our family tree, and homoplasy. U: Peregrine, P.N., C.R. Ember, M. Ember (Ur.), Physical Anthropology. Original Readings in Method and Practice. Prentice Hall, New Jersey. Str. 124-139, 2002.

Wood, B., M. Collard: The human genus. Science 284: 65-71, 1999.

Karavanić, I., J. Balen: Osvit tehnologije. Arheološki muzej u Zagrebu, 2003.

13. Ciljevi:

e) Opći:

Upoznati osnove teoretske i metodološke postavke proučavanja evolucije čovjeka, kao i glavne vrste hominida njihovom vremenskom, prostornom rasprostiranju, te njihovim glavnim kulturno-biološkim prilagodbama do razdoblja holocena.

f) Posebni:

Studenti će putem predavanja i čitanja odabrane literature dobiti uvid u evoluciju čovjeka te sami steći znanje potrebno za eventualnu specijalizaciju vezanu uz tematiku ovog predmeta.

**OPISI IZBORNIH
PREDMETA/KOLEGIJA**

**DVOPREDMETNI
PREDDIPLOMSKI STUDIJ
ANTROPOLOGIJE**

- 1. Naziv predmeta:** FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA
- 2. Naziv kolegija:** ANTROPOLOGIJA I HERMENEUTIKA
- 3. Nastavnik, suradnici:** dr. sc. Hotimir Burger, red. prof.
Mladen Planinc, asist
- 4. ECTS-bodovi:** 3
- 5. Jezik:** Hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar
- 7. Status:** izborni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja + 1 sat seminara na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** Kolegij mogu upisati studenti antropologije nakon položene prve godine studija
- 10. Način provjere znanja:** Studenti su obvezni redovito pohađati nastavu, sudjelovati u seminarskim raspravama, napisati ili usmeno izložiti kraće seminarske radove, te položiti usmeni ispit.

11. Okvirni sadržaj predmeta

Uvodni pregled razvoja hermeneutike. Fenomenologija i hermeneutika kao metode razumijevanja problematike čovjeka. Utjecaj filozofije života na hermeneutiku i antropologiju (Dilthey). Središnji dio kolegija čini elaboracija i kritika Heideggerove, Plessnerove i Gadamerove filozofije s posebnim osvrtom na probleme filozofske antropologije i hermeneutike. Heideggerova hermeneutika tubitka: egzistencijali i kategorije, autentična i neautentična egzistencija, vremenost i konačnost tubitka, briga, smrt, problem subjekta. Heideggerova kritika ideje antropologije. Konstituiranje hermeneutike kao filozofske antropologije u Plessnera: čovjek i stupnjevi organskog, pozicionalnost ekscentrične forme, antropološki zakoni. Povijesnost razumijevanja, jezik i hermeneutičko iskustvo (Gadamer). Zaokruživanje problematike suvremenim teorijama (Habermas, Apel, Ricoeur). Tumačenje Drugoga sa stajališta filozofske i kulturne antropologije. Granice razumijevanja i problem čovjekova određenja.

12. Literatura:

Popis obavezne literature:

Dilthey, Izgradnja povijesnog svijeta u duhovnim znanostima
Heidegger, Bitak i vrijeme
Plessner, Stupnjevi organskog i čovjek
Gadamer, Istina i metoda

Popis preporučene dopunske literature:

Schleiermacher, Hermeneutika
Dilthey, Die Entstehung der Hermeneutik
Heidegger, Kraj filozofije i zadaća mišljenja (zbornik tekstova)
Heidegger, Kant i problem metafizike
Heidegger, Unterwegs zur Sprache
Apel, Transformacija filozofije
Habermas, «Der Universalitätsanspruch der Hermeneutik» u: Kultur und Kritik
Habermas, Theorie des kommunikativen Handelns
Ricoeur, Le conflit des interprétations
Ricoeur, Živa metafora
Gadamer, Hörmann, Eggers, Učenje i razumijevanje govora
Gadamer, Čitanka (zbornik tekstova)

Frank, Kazivo i nekazivo
Derrida, Marges de la philosophie
Lévinas, Smrt i vrijeme
Husserl, Kriza europskih znanosti i transcendentalna fenomenologija
Fink, Osnovni fenomeni ljudskog postojanja
Merleau-Ponty, Fenomenologija percepcije
Marcus – Fischer, Antropologija kao kritika kulture
Grondin, Smisao za hermeneutiku
Hufnagel, Uvod u hermeneutiku
Burger, Subjekt i subjektivnost

13. Ciljevi:

Sistematizacija i produbljivanje znanja o filozofiji čovjeka. Upoznavanje studenata sa suvremenim filozofskim diskusijama na temu čovjeka (interdisciplinarni pristup).
Razvijanje vještina uočavanja i kritičkog formuliranja problema. Poticanje na verbalnu vještinu uobličavanja i izražavanja misli kroz rasprave, dijalog i usmeno izlaganje studenata. Razvijanje kompetencije filozofskog mišljenja i aktivnog sudjelovanja u filozofskom životu (metodička i stručna kompetencija).

1. **Naziv predmeta:** ANTROPOLOGIJA I MENADŽMENT
2. **Naziv kolegija:** ANTROPOLOGIJA I MENADŽMENT
3. **Nastavnik, suradnici:** Doc.dr.sc. Stjepan Turek
4. **ECTS-bodovi:** 2
5. **Jezik:** hrvatski
6. **Trajanje:** 1 semestar - zimski
7. **Status:** izborni
8. **Oblik provođenja nastave:** tjedna satnica predavanja 2 sata
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** nema
10. **Način provjere znanja:** pismeni, usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Dinamika promjena u vidu integracija i sveopće globalizacije svijeta u kojem živimo, stavlja pred čovjeka nužnost ovladavanja vještinama menadžmenta (vještine rukovođenja i upravljanja). Realitet tržišnih odnosa i ponašanja novost je u našoj društvenoj zbilji i ima presudan utjecaj na daljnji razvoj. Prema tome studenti antropologije tijekom predavanja upoznaju osnove znanstvenog menadžmenta i njegovu praktičnu primjenu u svim okolnostima. Sažeti prikaz povijesnog razvoja menadžmenta podloga je za bolje razumijevanje modernog menadžmenta posebice u usporedbi s drugim zemljama, narodima i kulturama. Kroz praktične primjere dobivaju dokumentiranost teorijskih pretpostavki. Predavanja su, uz slikovnu prezentaciju, programirana u osam osnovnih poglavlja: 1.Uvod; 2.Povijest i pojam marketinga – menadžmenta; 3.Znanstveni menadžment; 4.Upravljanje i odlučivanje; 5.Nadzor i moderni menadžment; 6.Organizacija; 7.Specifičnosti u pojedinim područjima; 8.Utopije upravljanja; U okviru predavanja prikazuju se praktični primjeri i modeli.

12. Literatura:

Dostupni su sažetci predavanja, nakon predavanja, te objavljeni stručni radovi nastavnika.

Dopunska literatura:

Velimir Srića, Principi modernog menadžmenta

13. Ciljevi:

a) Opći: Spoznajom osnova znanstvenog menadžmenta studenti antropološkog studija stiču temeljna znanja o rukovođenju, upravljanju i primjeni tog znanja već tijekom samog studija. Dobivaju drugu dimenziju sagledavanjem tržišnih vrijednosti, zakonitosti i ponašanja. Poimaju i šire sagledavaju svoje obveze i osobnu aktivnu ulogu u društvenoj zajednici. Bolje razumiju zbivanja u svojoj okolini, nametnute obveze, interakcije okoline i odnos prema toj okolini. Proširuju viziju razmišljanja na način kako to do sada nisu činili. Ta temeljna znanja daju im mogućnost daljnjeg praćenja i usavršavanja znanja kroz praćenje novina u menadžmentu.

b) Posebni: Osnove menadžmenta daju im pretpostavku primjene u praksi, već i aktivnom organizacijom učenja i planiranja tijekom studija. Menadžment kao

jedna od dimenzija antropologije postaje njihov alat u svakodnevnoj primjeni bez obzira na vrstu zanimanja.

- 1. Naziv predmeta:** EKOLOGIJA ČOVJEKA
- 2. Naziv kolegija:** INTERAKCIJA ČOVJEK OKOLIŠ
- 3. Nastavnik:** dr. sc. Jasna Miličić, nasl. izv. prof.
- 4. ECTS-bodovi:** 2
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar
- 7. Status:** izborni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja 1 sat seminara na tjedan (1+1+0)
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** nema
- 10. Način provjere znanja:** pismeni i usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Osnovne pretpostavke o očuvanju osjetljivih ekosustava i očuvanje bioloških razlika. Razvojem velikih gradova, industrije i prometa bespovratno se utječe na okoliš. Potrebne su velike količine energije iz različitih izvora, od kojih su neki konačni, a neki obnovljivi. Mijenja se krajolik, mijenja se kvaliteta zraka, vode i tla. Promjenama kruženja elemenata u prirodnim ciklusima dolazi do velikih poremećaja. Zagađenje zraka, temperaturne inverzije, smog, te globalno zatopljenje produkt je rasta industrije. Stvaraju se goleme količine štetnih plinova i otpada. Sve to utječe na promjenu klime, temperature, i okoline. Sve većoj populaciji potrebno je sve više hrane i pitke vode. Neki načini povećanja proizvodnje hrane su korisni, ali neki su veoma štetni za zdravlje populacije. Kako zaštititi okolinu i kako utjecati na što manje izlaganje štetnim utjecajima koji mogu dovesti do raznih bolesti.

12. Literatura:

Bitni dijelovi predavanja u obliku skripte (dostupno na Institutu za antropologiju)

Popis preporučene dopunske literature:

- G Lenski, J. Lenski, P. Nolan: Human societies** – An introduction to macrosociology. McGraw-Hill, Inc. Mew York, 1991.
- G. Heyden: Human response to environmental stress** – the development of UNESCO project. Biologik Heyden HB, 1999.
- Okoliš: Glasilo Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja.** Zagreb od 2001.

13. Ciljevi:

a) Opći: Student se svaki dan susreće sa pojmovima kao što su zagađenje zraka, vode, tla, hrane. Ovim kolegijem će upoznati i prepoznati kako nagli razvoj industrije i uništavanje okoline djeluju na čovjeka i kako čovjek utječe na okolinu. Kako neka zagađenja nastaju i kako se mogu spriječiti.

b) Posebni: Ove spoznaje omogućavaju studentu da sudjeluje u zaštiti okoliša, zaštititi voda, planiranju poljoprivredne proizvodnje. Razvojem gradova i sela važno je planiranje gospodarenja otpadom, planiranje zaštita od smoga i kiselih kiša. Preventiva utjecaja svih ovih zagađenja na zdravlje čovjeka.

1. **Naziv predmeta:** EKOLOGIJA ČOVJEKA
2. **Naziv kolegija:** ČOVJEK I BIOTOP
3. **Nastavnik:** dr. sc. Jasna Miličić, nasl. izv. prof.
4. **ECTS-bodovi:** 2
5. **Jezik:** hrvatski
6. **Trajanje:** 1 semestar (zimski ili ljetni) 30 sati
7. **Status:** izborni
8. **Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja 1 sat seminara na tjedan (1+1+0)
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** nije bitno
10. **Način provjere znanja:** način polaganja ispita: pismeni i usmeni po potrebi

11. Okvirni sadržaj predmeta: Polazeći iz svog prvobitnog prebivališta u području Afrike povlačenjem ledenog pokrivača, čovjek je zauzimaao i sjeverna, odnosno južna područja zemlje. Za opstanak u tim područjima potrebna je bila biološka, fiziološka ali i sociokulturna prilagodba na uvjete okoliša. Kolegij će dati uvid u evoluciju ekosustava čovjeka u prošlosti, uzgoju bilja i domaćih životinja. Svaki specifični biotop bez obzira na kojem se kontinentu nalazio zahtijevao je slične prilagodbe kod ljudi. Život u tundri, adaptacija čovjeka na hladnu polarnu klimu i okoliš. Prilagodba na planinsku klimu u tropskom pojasu (Tibet), planine okomite na ekvator (Ande). Nomadska plemena tajge, travnjaka i savane te način prehrane, način života i običaji. U pustinjama nomadska plemena morala su se prilagoditi na suhu toplu klimu. Prilagodbe čovjeka na tropsku vlažnu klimu u vlažnim kišnim šumama Amerike, Afrike, Azije. Najviše je opisan život ljudi u umjerenom klimatskom području koje je najviše naseljeno (Europa, Amerika, Kina), kao i mediteranskim zonama. Naša područja pripadaju umjerenom klimatskom pojasu, planinskom području Gorskog Kotara, Like i Dalmatinske Zagore te mediteranskoj zoni. Upoznavanjem načina života u različitim područjima lakše će student moći shvatiti i prihvatiti druge kulture i religije.

12. Literatura: Bitni dijelovi predavanja u obliku skripte (dostupno na Institutu za antropologiju)

Popis preporučene dopunske literature:

Polar Human Biology. The proceedings of the SCAR, IUPS, IUBS Symposium on Human biology and Medicine in the Antartic. O.G. Edholm, E.K.E. Gunderson (ur.) William Heinemann Medical Books LTD. 1973.

D. Heath, D. Reid Williams: Man at high altitude – The patophysiology of acclimatization and adaptation. Churchill Livingstone, Edimburgh, 1981.

Human biology of pastoral populations. W.R. Leonard i M.H. Crawford (ur.) Cambridge University Press, 2002.

13. Ciljevi:

a) Opći: Student će ovim kolegijem upoznati uvjete okoline i način života te biološke prilagodbe u pojedinim biotopima na zemlji.

b) Posebni: U ekonomiji i industriji predviđenoj za izvoz, kako bi se moglo planirati potrebe stanovnika u drugim populacijama svijeta važno je poznavati

uvjete i način života u pojedinim biotopima. Naša predstavništva nalaze se posvuda u svijetu, a vojska sve više sudjeluje u međunarodnim snagama, pa je neophodno poznavanje okoliša u koji se šalju ročnici.

- 1. Naziv predmeta:** HISTORIJSKA ANTROPOLOGIJA STAROG SVIJETA
- 2. Naziv kolegija:** ČOVJEK I PROSTOR. POVIJEST ŽIVOTA U KRŠU – PRAPOVIJEST I ANTIKA
- 3. Nastavnik:** dr. sc. Boris Olujić.
- 4. ECTS-bodovi:** 3
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar
- 7. Status:** izborni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 2 sata seminara na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** nema
- 10. Način provjere znanja:** permanentna evaluacija, seminarski rad s ocjenom

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Ovaj je kolegij mjesto susreta različitih teorijskih i praktičnih pristupa problemu čitanja poruka koje čovjek svojim trajanjem ostavlja u prostoru. Prostor je ovdje ujedno artefakt, objekt stalnog čovjekovog djelovanja, ali i subjekt interakcije. Interakciji čovjek – okoliš, u različitim razdobljima povijesnog trajanja, bit će posvećena najveća pažnja. Kolegij upućuje studenta na nužnost suradnje različitih znanstvenih disciplina, u cilju totalnog pristupa istraživanju povijesti. Kolegij je namijenjen, osim studentima povijesti i studentima antropologije, kao prilika za upoznavanje s povijesnim istraživanjem, ali i studentima najrazličitijih grupa, poput geografije, arheologije, klasične filologije, povijesti umjetnosti, etnologije, sociologije i drugih. Naravno, kolegij je otvoren i studentima drugih fakulteta, u okviru što boljeg povezivanja u okvirima Sveučilišta u Zagrebu. Kolegijem se studenti uključuju i u praktičan znanstveni rad, u okviru znanstvenog projekta "Naselja i komunikacije u kontekstu veza jadranskog priobalja i unutrašnjosti", a kolegij bi permanentno trajao i tijekom trogodišnjeg i dvogodišnjeg studija povijesti. Sudjelovanje u kolegiju uključuje i redovitu terensku nastavu. Aktivnost u okviru terenskog rada posebno se evaluira i uključuje u konačnu ocjenu.

12. Literatura:

Budući da je glavni naglasak na praktičnom radu te da su teme vrlo raznolike individualne, svaki će polaznik osobno dogovarati literaturu, u skladu s postojećim parametrima u zadavanju obvezne i dopunske literature.

13. Ciljevi:

Cilj je kolegija da stvara atmosferu ekipnog rada te suradnje među budućim stručnjacima različitih znanstvenih disciplina. Uključenost u konkretan istraživački projekt studentima omogućuje susret s problemima znanstvenog istraživanja, ali i priliku da svojim radom doprinesu ostvarenju samog projekta. Studenti će, osim toga, imati priliku i sami osmišljavati projekte zaštite kulturnih krajolika.

- 1. Naziv predmeta:** KULTURA I POVIJEST
- 2. Naziv kolegija:** KULTURA I POVIJEST
- 3. Nastavnik, suradnici:** Dr.sc. Snježana Čolić
- 4. ECTS-bodovi:** 3
- 5. Jezik:** hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar
- 7. Status:** izborni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja + 1 sat seminara na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** položeni ispiti iz Uvoda u etnologiju, odnosno Uvoda u socijalnu antropologiju
- 10. Način provjere znanja:** usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Predmet se bavi pitanjima kritike zapadnjačkih karakterističnih diskursa i afirmira autokritični diskurs u sagledavanju epistemoloških i ključnih socio-kulturno antropoloških problema suvremenog svijeta. U okviru toga proučava se priroda hijerarhije kulture(a) i implikacije hijerarhijskog pristupa kulturi na dvije razine: intra-kulturnoj i globalnoj. Na intra-kulturnoj razini taj pristup manifestira se kroz određivanje kulturnih specifičnosti unutar jedne kulture (društva), dok na globalnoj razini on je izražen kroz vrijednosna određenja kultura različitih od naše (euroameričke). To posebno dolazi do izražaja pri upotrebi pojmova – kultura, povijest, civilizacija, primitivan, progres i slično. Hijerarhijsko vrijednosna pozadina navedenih pojmova manifestirala se u hipotezama o inferiornosti kultura naroda koji ne poznaju pismo, a u nekim ekstremnim oblicima ti narodi često su smatrani narodi bez povijesti. Kolegij omogućava usvajanje autokritičnog diskursa u sagledavanju spomenutih problema u okvirima socio-kulturne antropologije.

12. Literatura:

Obavezna literatura:

Snježana Čolić: Kultura i povijest / Socio-kulturno antropološki aspekti hijerarhizacije kulture, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2002.

Norbert Elias: O procesu civilizacije, Actant, Zagreb, 1996. (str.100-200).

Eric Wolf: Europe and people without history, Berkeley: University of California Press, 1982.

Edward Said: Orientalism, New York: Pantheon. 1978.

13. Ciljevi:

a) Opći: Kolegij omogućava usvajanje autokritičnog diskursa u sagledavanju spomenutih problema u okvirima socio-kulturne antropologije.

b) Posebni: Razumijevanje i usvajanje osnovnih pojmova suvremene sociokulturne antropologije; razvoj kritičko-analitičkih vještina u okviru iste i srodnih disciplina.

1. Naziv predmeta: MEĐUKULTURALNA ISTRAŽIVANJA LIČNOSTI

2. Naziv kolegija: MEĐUKULTURALNA ISTRAŽIVANJA LIČNOSTI

3. Nastavnik, suradnici: dr.sc. Denis Bratko, izv.prof.; Ana Butković, asist.

4. ECTS-bodovi: 2

5. Jezik: hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar

7. Status: izborni

8. Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja na tjedan

9. Uvjeti za slušanje predmeta: nema

10. Način provjere znanja: pismeni i usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta: Uvod u psihologiju ličnosti. Teorije i modeli ličnosti. Metode istraživanja ličnosti. Ličnost i socijalna interakcija. Spol, rod i ličnost. Kulturalne varijacije. Pristupi kulturi. Kulturalne razlike u self-konceptu. Individualizam nasuprot kolektivizmu. Kulturalne univerzalnosti (univerzalnost emocija i osobina ličnosti). Kulturalne specifičnosti. Kulturalna uvjetovanost vjerovanja o karakteristikama muškaraca i žena. Leksički pristup i pet-faktorski model ličnosti. Međukulturalna istraživanja ličnosti.

12. Literatura:

Popis obavezne literature:

Marušić, I. (2002). Međukulturalna istraživanja ličnosti. *Društvena istraživanja*, 11(4-5), 533-551.

Larsen, R.J., & Buss, D.M. (2005). Socijalna i kulturalna domena (5. dio knjige *Psihologija ličnosti: Domene znanja o ljudskoj prirodi*, str.476-563). (u tisku)

Popis preporučene dopunske literature:

McCrae, R., Terraciano, A., Bratko, D., Marušić, I. et al. (2005). Universal Features of Personality Traits from the Observer's Perspective: Data from 50 Cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*. (u tisku)

McCrae, R., Terraciano, A., Bratko, D., Marušić, I. et al. (2005). Personality profiles of cultures: Aggregate personality traits. *Journal of Personality and Social Psychology*. (u tisku)

Jolijn H.A.A.J., Perugini, M., Angleitner, A., Ostendorf, F., Johnson, J.A., De Fruyt, F.; Hřebíčková, M., Murakami, T., Bratko, D., Conner, M., Nagy, J., Nussbaum, S., Rodríguez-Fornells, A., & Ruisel, I. (2003). The Five-Factor Personality Inventory: Cross-Cultural Generalizability across 13 Countries. *European Journal of Personality*, 17, 5, 347-373.

McCrae, R.R., Costa, P.T.Jr., Ostendorf, F., Angleitner, A., Caprara, G.V., Barbaranelli, C., Pedroso de Lima, M., Simoes, A., Marušić, I., Bratko, D. & Chae, J.(1999). Age Differences in personality across the adult life span: Parallels in five cultures. *Developmental Psychology*, 35, 2, 466-477.

13. Ciljevi:

a) Opći: studenti će usvojiti znanja o istraživanjima i osnovnim pojmovima u području psihologije ličnosti

b) Posebni: studenti će usvojiti specifična znanja o psihologiji ličnosti i međukulturalnim istraživanjima ličnosti, te razviti kompetencije za praćenje literature iz tog područja

- 1. Naziv predmeta:** MOLEKULARNA ANTROPOLOGIJA
- 2. Naziv kolegija:** METODE U MOLEKULARNOJ ANTROPOLOGIJI
- 3. Nastavnik:** dr.sc. Lovorka Barać Lauc
- 4. ECTS-bodovi:** 3
- 5. Jezik:** Hrvatski
- 6. Trajanje:** 1 semestar
- 7. Status:** Izborni
- 8. Oblik provođenjanastave:** 2 sata predavanja na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** Položeni ispiti iz Uvoda u antropologiju i Osnova genetike čovjeka
- 10. Način provjere znanja:** Pismeni ispit
- 11. Okvirni sadržaj predmeta:** Kako se molekularna antropologija temelji na metodama molekularne biologije nužno je upoznavanje studenata s tom tematikom kako bi mogli u cijelosti razumijevati nadolazeće kolegije. Ovaj kolegij će se svojom tematikom dati detaljan prikaz metodologije molekularne genetike koja se koristi u molekularno antropološkim istraživanjima. Cilj ovog kolegija je omogućiti studentima savladavanje osnovnih metoda molekularne biologije koje se koriste u molekularnoj antropologiji. Kolegij će sadržavati sljedeće nastavne jedinice koje će obuhvaćati različit broj sati ovisno o zahtjevnosti tematike: građa i struktura DNA molekule; fizička i kemijska svojstva DNA; izolacija DNA; osnove elektroforeze; lančana reakcija polimerazom; restrikcijski enzimi i njihova primjena; mikrosateliti i ostala ponavljajuća DNA analiza i primjena; SNP; sekvenciranje; mutacije DNA; genetičke i genske baze podataka; pretraživnje baza podataka.
- 12. Literatura:** Skripta iz Metoda molekularne antropologije
- 13. Ciljevi:**
  - a) Opći: upoznavanje s osnovnim konceptima molekularne antropologije.
  - b) Posebni: stjecanje znanja i vještina potrebnih za rad u svim vrstama državnih službi koje se bave nadziranjem ili organizacijom istraživanja ili projektata koji se temelje na metodologijama molekularne antropologije.

- 1. Naziv predmeta:** PRIMIJENJENA ANTROPOLOGIJA
- 2. Naziv kolegija:** PRIMIJENJENA ANTROPOLOGIJA
- 3. Nastavnik, suradnici:** Prof. dr. sc. Osman Muftić
- 4. ECTS-bodovi:** 2 ECTS
- 5. Jezik hrvatski**
- 6. Trajanje:** 1 semestar, zimski.
- 7. Status:** izborni
- 8. Oblik provođenja nastave:** 2 sata predavanja na tjedan
- 9. Uvjeti za slušanje predmeta:** nema

10. Način provjere znanja: Studenti pišu seminarski rad koji na kraju brane usmeno.

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Prikaz fiziološke antropologije kao grane biologije koja se bavi s funkcionalnim i vitalnim procesima živih organizama ili njihovih dijelova i organa. Veze se vrlo bliske biomehanici. Istraživanja različitih značajki u ljudi s povezivanjem rada različitih dijelova u zajedništvu s cijelim organizmom u njihovom mehaničkom smislu. Biomehanički opis ljudi. Opisivanje gibanja ljudi i pitanja upravljanja gibanjem putem fiziologije mišljenja. Modeliranje ljudi i njihovih segmenata. Komunikacije živih sustava kroz pet osjetila i priocepcijski sustav. Kinestezija. Mišićni osjeti. Upravljanje ljudskim gibanjem. Analiza ljudskog rada putem utvrđivanja intraabdominalnog tlaka

12. Literatura:

1. Grandjean, E.: Fitting the Task to the Man, London: Taylor & Francis, 1984.
2. Muftić O.: Mehanika živih sustava, Tehnička enciklopedija VII, JLZ, 1983.
3. Muftić, O.: Harmonijska antropometrija kao osnova za primjenjenu dinamičku antropometriju, Zbornik radova Skupa o konstruiranju FSB, Zagreb: 1984.
4. Rudan, P.: Dimenzije tijela i tjelesni položaju pri radu, Medicina rada, pp 87 – 92, Sarajevo, 1979.
5. Muftić O. and Mehdi S.: Modelling of Biomechanical Systems, Hormoszgan Univ. Publication Centre, Bandar Abass, Iran 1987.

13. Ciljevi:

a) Opći: (opća znanja, vještine i kompetencije koje studenti stječu apsolviranjem kolegija) Riječ je o općim znanjima kojima studenti stječu uvid u poznavanje primjene biomehanike, a time i antropometrije u svakodnevnom životu i radu.

b) Posebni: (posebna znanja, vještine i kompetencije koje studenti stječu apsolviranjem kolegija) Posebna se znanja odnose na upoznavanje s kinematičkim i dinamičkim antropomjerama kroz primjenu dinamičkih momenata tromosti u razumijevanje relativnih gibanja čovjeka.

1. Naziv predmeta: HISTORIJSKA ANTROPOLOGIJA STAROG SVIJET

2. Naziv kolegija: RELIGIJE STAROG ISTOKA

3. Nastavnik, suradnici: dr. sc. Boris Olujić

4. ECTS-bodovi: 3

5. Jezik hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar, zimski.

7. Status: izborni

8. Oblik provođenja nastave: 2 sata seminara na tjedan

9. Uvjeti za slušanje predmeta: nema

10. Način provjere znanja: seminarski rad s ocjenom.

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Na kolegiju se prakticira istraživanje religijskog svijeta Mezopotamije, Sirije, Anadolije, Irana i istočnog Sredozemlja. Posebna se pažnja pridaje simbolici, religijskoj praksi, pogrebnim obredima.

12. Literatura:

Obvezna literatura: *Sumerian mythology: a study of spiritual and literary achievement in the third millenium B. C.*, S. N. Kramer, Philadelphia, University of Pennsylvania; Pregled referentnih izdanja u Nacionalnoj i Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (sastavili S. Martinović i B. Olujić) – Bibliografsko pomagalo za seminarski rad, Zagreb 2004; Mozaik knjiga; B. Kuntić-Makvić, B. Olujić, *Mali pojmovnik stare povijesti*, Zagreb 2004, FF Press,

Dopunska literatura: *The Larousse Encyclopaedia of Myythology*, London, Chancellor Press 1997; Povijest svjetske književnosi sv. I. i II., Zagreb 1982, Mladost, 35-92

13. Ciljevi:

Cilj je kolegija da upozna polaznike s religijskim svijetom starog Istoka, ali i da promišlja postojanje univerzalnih simboličkih poruka u različitim religijskim sustavima.

1. **Naziv predmeta:** SOCIOBIOLOGIJA
2. **Naziv kolegija:** SOCIOBIOLOGIJA
3. **Nastavnik, suradnici:** Prof. dr. Darko Polšek
4. **ECTS-bodovi:** 3
5. **Jezik:** hrvatski
6. **Trajanje:** 1 semestar (ljetni)
7. **Status:** izborni
8. **Oblik provođenja nastave:** 1 sat predavanja, 1 sat seminara
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** nema
10. **Način provjere znanja:** Pismeni ispit, Usmeni ispit, Referat

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Kako bi se pružio povijesni kontekst studenti će se upoznati s povijesno-glavnim pravcima biologizma u sociologiji. Ali posebna pažnja posvetit će se temama koje se obrađuju u okviru američkoga (Wilson, Trivers) i britanske vrste sociobiologije (Hamilton, Dawkins, Maynard-Smith). Glavni naglasak predavanja i seminara bit će na nekoliko osnovnih problemskih cjelina sociobiologije:

- agresivnost, teritorijalnost, altruizam
- srodnička selekcija vs grupna selekcija
- jedinice nasljeđivanja (genom, genotip, gen, grupa-deme-populacija, vrsta)
- recipročni altruizam
- roditeljska investicija i fraternalni konflikt
- kako nastaje ravnoteža strategija (temelji teorije igara)

12. Literatura:

Obvezna literatura:

- Darko Polšek, ur., Sociobiologija, Jesenski-Turk, Zagreb)
- Kardum, Igor. Evolucija društvenog ponašanja, Jesenski-Turk, Zagreb
- Hrgović, Josip, Darko Polšek, (ur.) Evolucija društvenosti, Jesenski-Turk, Zagreb

Dopunska (preporučena) literatura:

- Rajka Rusan, ur., Od Geje do sebičnog gena, Jesenski-Turk, Zagreb)
- Mark Ridley (ur.) Evolucija, Jesenski-Turk, Zagreb
- Polšek, Darko, Sudbina odabranih, ArTresor, Zagreb
- Polšek, Darko, Krešimir Pavelić (ur.) Društvena procjena genske tehnologije, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
- Mayr, Ernst, To je biologija
- Mayr, Ernst, Jedan dugi argument
- Matt Ridley, Genom
- Wilson, Edward, Sociobiology
- L. Cavalli-Sforza, Geography of Human Genes
- Tooby, Barkow, Cosmides, Adaptive Mind

13. Ciljevi:

Krajnji cilj nastave jest pokušaj da studenti pomoću Hamiltonove formule (inclusive fitness), Triversovih hipoteza (o recipročnom altruizmu, sukobu generacija) i elementarne teorije igara pokušaju opisati društvene fenomene koji u literaturi još nisu (dovoljno) obrađeni. Težište rasprava na seminaru jest pitanje primjerenosti sociobioloških tvrdnji i zaključaka, («koje istražene mehanizme načelno ili stvarno možemo (smijemo?) primijeniti u sociologiji», koje vrste uobičajenih socioloških objašnjenja društvenih fenomena time postaju izlišne, koje biološke ideje pružaju «heurističko obećanje» za budući razvoj sociologije?)

Kompetencije, znanje, vještine koje predmet razvija:

Predmet kvalificira studenta u znanju nekoliko teorijskih disciplina: sociobiologije, (socijaldarvinizma), evolucijske psihologije, evolucijske spoznajne teorije, povijesti evolucijske teorije.

1. **Naziv predmeta:** TEORIJE MULTIKULTURALIZMA
2. **Naziv kolegija:** TEORIJE MULTIKULTURALIZMA
3. **Nastavnik:** Prof. dr. Milan Mesić
4. **ECTS-bodovi:** 5
5. **Jezik** hrvatski
6. **Trajanje:** 1 semestar, zimski.
7. **Status:** izborni
8. **Oblik provođenja nastave:** 2 sata seminara na tjedan
9. **Uvjeti za slušanje predmeta:** nema

10. Način provjere znanja:

Način provjere znanja i ocjenjivanje:

Bodovni sistem koji vrednuje sve aktivnosti studenata u nastavi + usmeni ispiti:

<i>aktivnost</i>	<i>broj bodova</i>
prisutnost na seminarima i predavanjima	0 – 5
aktivno sudjelovanje na seminarima i predavanjima	0 – 5
kvaliteta seminarskoga rada	0 – 8
vlastita inicijativa za seminarski rad	1 – 6
usmeni ispit	0 – 12
<i>Ukupno:</i>	<i>-----</i> 36

Konačna ocjena:

	<i>ukupan broj bodova:</i>
izvrstan (5)	26 i više
vrlo dobar (4)	23 – 25
dobar (3)	18 – 22
dovoljan (2)	15 – 17

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Multikulturalizam, kao idejni izraz problematike kulturne različitosti suvremenih društava, postao je jedan od ključnih svjetskih (zapadnih) diskursa u razumijevanju suvremenoga svijeta, kako u akademskoj tako i političkoj i javnoj sferi. Multikulturalnost modernih društava naprosto je činjenica, koja nam se može ili ne mora sviđati, ali s kojom ćemo, po svemu sudeći, morati živjeti, barem u srednjoročnoj perspektivi. Multikulturalnost nije, naravno, neki historijski izuzetak, budući su mnoga predmoderna društva, a osobito velika carstva bila kulturno izrazito heterogena. No, sve do našega vremena manjinske su zajednice uglavnom prihvaćale svoj podređeni status. Što je, dakle, relativno novo, nije multikulturalnost po sebi, nego njegova istaknutost i vidljivost kao političkoga i onda teorijskog problema. Sposobnost društvenih aktera da svoje identitete i interese nametnu kao javnu stvar, odnosno unesu u javnu sferu, značajno je porasla u zadnjem dijelu 20. stoljeća.

Mada problematika različitosti nije ekskluzivna za moderni zapadni svijet, postala je dramatična baš u zemljama liberalne demokracije jer su one poštivanje različitosti unijele u same osnove svojih konstitucija, a svoju sposobnost integracije različitosti učinile jednim od temelja svoje legitimnosti, pa i 'dokaza' svoje civilizacijske i moralne naprednosti. Sve moderne države suočavaju se s problemima multikulturalizma, čak i ako su daleko od toga da ga priznaju relevantnom političkom agendom, a kamoli službenom politikom. Razlozi različitosti su složeni i višestruki (postkolonijalizam, globalizacija, međunarodne migracije, reafirmacija nacionalnih manjina, osvješćivanje domorodačkih naroda, politika identiteta i dr.). Istraživači razlikuju dva, tri ili čak četiri osnovna tipa grupnih formacija koje polažu pravo na

priznavanje odnosno legitimnost svoje različitosti. Pri tome jedni imaju u vidu isključivo kulturno derivirane odnosno etno-kulturne različitosti (indigeni narodi, nacionalne manjine, etničke grupe, imigranti), a drugi i ostale identitetne formacije, temeljene na spolu ili rodu (žene, homoseksualci), tjelesnim obilježjima (invalidi, starije osobe), i druge.

Na jednoj strani debate oko multikulturalizma njegovi su zagovornici, a na drugoj kritičari, mahom desne i konzervativne provenijencije, te ponekad lijeve, liberalne. Mnogi pisci, međutim, nastoje se ne svrstati u tabore, te pokušavaju zauzeti svojevrsnu međupoziciju (kao neki kršćanski teoretičari). Oštre rasprave između zagovornika multikulturalizma i njegovih protivnika dalje su uvećane time što one presjecaju familijarne ideološke granice između ljevice i desnice. Zato ne začuđuje da se dosadašnji 'prirodni' saveznici mogu naći na suprotnim stranama ideoloških barikada, i da se širi konfuzija oko razumijevanja multikulturalizma.

Na sveučilištima (američkim) politika multikulturalizma povezuje se, barem u očima kritičara, s odbacivanjem 'kanona' velike literature u književnosti i društvenim znanostima, s 'političkom korektnošću' i afirmativnom akcijom (preferencijalnom politikom upisa crnih i drugih manjinskih studenata), te s kulturnim relativizmom. No, danas ni (desni) kritičari multikulturalizma ne osporavaju povijesne nepravde učinjene ponajprije crncima, pa i ženama, kao i potrebu ispravljanja rigidnog eurocentrizma i seksizma u obrazovanju. Stoga, prihvaćaju (načelno) poticanje socijalne afirmacije deprivilegiranih i marginaliziranih društvenih grupa i njihove veće zastupljenosti u obrazovanju i visokostručnim poslovima, mada se ne slažu s (radikalnim) multikulturalističkim metodama.

Ukratko, iz navedenih, i drugih razloga, mnoga su ugledna sveučilišta, ponajprije u SAD-u, uvela kolegije o multikulturalizmu odnosno 'različitosti', koji su, štoviše često i obavezni za sve studente. Europski integracijski procesi i osobito nastanak novih etničkih manjina, također su jedan od razloga za uvođenje takvih kolegija na europska sveučilišta. Napokon, svjetski kontekst, historija Hrvatske i hrvatskoga društva, te postojanje nacionalnih i jezičnih manjina, ukratko, društvena i akademska relevantnost teme, više su nego dovoljan razlog za uvođenje kolegija kojeg predlažem. Uz obilje svjetske literature, aktivni seminarski rad studenata uvelike će biti olakšan osloncem na opsežan i cjeloviti pregled različitih multikulturalističkih teorija, tema i kritika, u mojoj knjizi koja je već u pripremi za tisak i trebala bi izaći s početkom iduće školske godine.

Na kraju, želim napomenuti da kolegij, zbog prirode predmeta, eminentno multidisciplinarnog i interdisciplinarnog, nije zamišljen kao usko sociološki, nego da uključuje i antropološke, filozofske, povijesne, kulturološke, edukacijske i druge aspekte velike svjetske debate o multikulturalizmu, pa očekujem da bi trebao biti zanimljiv ne samo studentima sociologije, nego i antropologije, filozofije, pedagogije, historije, kao i jezičnim studijima, osobito anglistici – čiji su pojedini književni kritičari (na uglednim odsjecima u svijetu) zaslužni za najprodubljenije prodore u postmoderno (dekonstrukcionističkoj) teoriji, u širem korpusu multikulturalističkoga diskursa.

12. Literatura:

Obavezna ispitna literatura:

M. Mesić (2005) *MULTIKULTURALIZAM – velika svjetska teorijska i politička debata*

Preporučena literatura (vezana uz seminare):

Barry, Brian (2001) *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*, Cambridge: Harvard University Press (hrvatski prijevod u tisku).

Glazer, Nathan (1997) *We Are All Multiculturalists Now?*, Cambridge: Harvard University Press.

- Kelly, Paul (e..) (2002) *Multiculturalism Reconsidered, Culture and Equality and its Critics*, Polity Press.
- Kymlicka, Will (2003) *Multikulturalno građanstvo, Liberalna teorija manjinskih prava*, Zagreb: Jesenski / Turk.
- Parekh, Bhikhu (2000) *Rethinking Multiculturalism, Cultural Diversity and Political Theory*, New York: Palgrave.
- Schlesinger, Arthur M. (1992) *The Disuniting of America*, 2nd. New York-London: W.W. Norton.
- Taylor, Charles (1994) «The Politics of Recognition», u: Amy Gutmann (ed.) *Multiculturalism, Examining the Politics of Recognition*, Princeton University Press, 25 - 74.
- Young, Iris M. (1990) *Justice and the Politics of Difference*, Princeton University Press. (hrvatski prijevod u tisku)

Nastavni plan seminara:

(*osnovni tekstovi za sve teme seminara nalaze se u knjizi M. Mesića *Multikulturalizam*)

- 1) upoznavanje studenata s nastavnim planom i programom kolegija
upoznavanje s pravilima bodovanja (ocjenjivanja) - upis studenata u seminar
- 2) Predavanje: Uvod u nastanak multikulturalizma kao pojma i diskursa
upis studenata u seminar
- 3) Predavanje: Okolnosti multikulturalizma – svijet u kome živimo
podjela seminarskih tema
- 4) Seminarska tema*: *politika priznavanja* – Charles Taylor
ciljevi i zadaci: upoznati se s jednim od ključnih koncepata multikulturalističke teorije – politikom priznavanja (rekognicije)
- 5) Seminarska tema: *liberalni multikulturalizam* – Will Kymlicka
ciljevi i zadaci: upoznati se s konceptima jednog od najistaknutijih teoretičara liberalnog multikulturalizma: manjinska i politička prava, te prava na posebnu predstavljenost
- 6) Seminarska tema: *radikalni multikulturalizam* – Iris M. Young
ciljevi i zadaci: upoznavanje s jednom radikalnom koncepcijom multikulturalizma:
koncept diferenciranih građansko-državljanskih prava (*citizenship*)
- 7) Seminarska tema: *dijaloška ili integralna teorija multikulturalizma* – Bhikhu Parekh
ciljevi i zadaci: upoznavanje s teorijom multikulturalizma koja nastoji izaći izvan okvira liberalizma
- 8) Seminarska tema: *tipologije multikulturalizma*
ciljevi i zadaci: upoznavanje s različitim tipologijama multikulturalizma:
liberalni,
konzumeristički i korporacijski, naspram kritičkog, radikalnog, transformacijskog
- 9) Seminarska tema: *kritike multikulturalizma I – kritike s desna* (Schlesinger, Schmidt..)
ciljevi i zadaci: upoznati se s kritikama multikulturalizma kao teorije i politike desno
orijentiranih teoretičara društva, koji u njemu vide ljevičarsku antieuroameričku koncepciju pogubnu za društvo, nacionalno jedinstvo i obrazovanje
- 10) Seminarska tema: *kritike multikulturalizma II – kritike s lijeva* (B. Barry)
ciljevi i zadaci: upoznati se s najistaknutijim kritičerem multikulturalizma sa stajališta ortodoksnog liberalizma
- 11) Seminarska tema: *odgovori zagovornika multikulturalizma na kritike* (Freeman, Kelly, Tully, Squires, Parekh, Kukathas...)

Ciljevi i zadaci: upoznati se s raznim aspektima obrane multikulturalističke pozicije

12) Seminarska tema: *afirmativna akcija*

ciljevi i zadaci: upoznati se s idejama i programima afirmativne akcije, osobito na američkim sveučilištima i njezinom kritikom

13) Seminarska tema: *politička korektnost*

ciljevi i zadaci: upoznati se s idejama i kritikom 'političke korektnosti, osobito na američkim sveučilištima

14) Seminarska tema: *multikulturalizam i građansko-državlanski status (citizenship)*

ciljevi i zadaci: upoznati se s pitanjima krize nacionalnog državljanstva i novim konceptima (postnacionalno članstvo, multikulturalističko državljanstvo i dr.)

15) Seminarska tema: završna opća rasprava o multikulturalizmu

13. Ciljevi:

Upoznati studentice i studente s idejama, teorijskim konceptima i politikama multikulturalizma, te njihovim kritikama, kako konzervativne tako i liberalne provenijencije. Potaknuti ih da kritički misle o svijetu u kome živimo (krizi moderniteta i kulturnim različitostima), i osobito o kulturnoj i vrijednosnoj uvjetovanosti, i time nužnoj ograničenosti, naših svjetonazora. Naučiti ih cijeniti kulturna, duhovna i znanstvena dostignuća europskoga svijeta kome pripadamo (i to ne samo njegovih muških protagonista), ali i dostignuća drugih civilizacija i kultura, koja su povijesno nepravedno zanemarivana, zahvaljujući vladajućoj eurocentričkoj perspektivi.

1. Naziv predmeta: UVOD U FILOZOFIJU (*Studium generale*)

2. Naziv kolegija: UVOD U FILOZOFIJU

3. Nastavnik: : prof.dr.Hotimir Burger

4. ECTS-bodovi: 2

5. Jezik hrvatski

6. Trajanje: 1 semestar

7. Status: izborni

8. Oblik provođenja nastave: predavanja 2 sata tjedno

9. Uvjeti za slušanje predmeta: nema

10. Način provjere znanja: usmeni ispit

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Konstitucija i pojam filozofije u antičkoj grčkoj kulturi. Odnos filozofije spram ostalih oblika znanja i duhovnog djelovanja: spram prirodnih i društveno-humanističkih znanosti, spram teologije i umjetnosti. Osnovne discipline filozofije: ontologija, spoznajna teorija, logika, etika, estetika, filozofska antropologija i povijest filozofije. Bitni filozofijski pojmovi u povijesti filozofije: filozofija, sloboda, istina, bitak, teorija/praksa, vrijeme/prostor, subjekt/objekt, priroda, čovjek, povijest, jezik, znanost itd. 'Kraj' filozofije, filozofsko mišljenje i suvremene filozofske orijentacije: filozofija egzistencije, marksistička filozofija, analitička filozofija, socijalna filozofija, filozofija jezika, filozofija kulture, filozofska antropologija, fenomenologija i hermeneutika. Položaj filozofije u suvremenoj kulturi.

Kolegij mogu slušati svi studenti u trajanju od 2 sata tjedno u jednom semestru. Ispit je usmeni i donosi 3 boda.

12. Literatura:

Obvezna literatura:

1. Jedno originalno filozofsko djelo po izboru

2. *Uvod u filozofiju* po izboru među autorima: Branko Bošnjak, Branko Despot, Eugen Fink ili Theodor W.Adorno: *Filozofska terminologija*

3. Povijest filozofije po izboru među autorima: Albert Bazala, Wilhelm Windelband, Branko Bošnjak

Dopunska literatura:

Platon: Gozba

Aristotel: O duši

R.Descartes: Rasprava o metodi

G.W.Leibniz: Rasprava o metafizici

I.Kant: Prolegomena za svaku buduću metafiziku

I.Kant: Osnove metafizike čudoređa

G.W.F.Hegel: Enciklopedija filozofskih znanosti.Uvod

G.W.F.Hegel: Filozofija povijesti.Uvod

K.Marx: Ekonomsko-filozofski rukopisi

F.Nietzsche: O koristi i šteti od historije

N.Hartmann: Novi putovi ontologije

E.Husserl: Kriza evropske znanosti i transcendentalna fenomenologija

E.Cassirer: Ogled o čovjeku

M.Heidegger: Kraj filozofije i zadaća mišljenja

J.- P- Sartre: Egzistencijalizam je humanizam
M.Horkheimer/Th.W.Adorno: Dijalektika prosvjetiteljstva
M.Scheler: Ideja čovjeka i antropologija
H.Plessner: *Conditio humana*
L.Wittgenstein: *Tractatus logico-philosophicus*
J.Habermas: Filozofski diskurs moderne
H.- G.Gadamer: *Naslijeđe Europe*
J.Brkić(ur.): Čemu još filozofija?

13. Ciljevi:

Kolegij (kao dio *studia generale*) treba upoznati studente koji ne studiraju filozofiju s konstitucijom filozofije, s njenom poviješću i njenim položajem u suvremenoj kulturi, s njenim temeljnim pojmovima, s posebnošću filozofskog pristupa znanju i zbiljnosti i osposobiti ih za refleksivni i kritički odnos spram tema kojima se bave i spram temeljnih problema suvremene zbiljnosti. Posebno je važno osvijestiti spregu filozofske refleksije i humanističkih i društvenih studija.

1. Naziv predmeta:	VIZUALNA KOMUNIKACIJA
2. Naziv kolegija:	VIZUALNA KOMUNIKACIJA
3. Nastavnik, suradnici:	DR. SC. Slobodan Elezović, prof.
4. ECTS-bodovi:	2
5. Jezik:	hrvatski jezik
6. Trajanje:	1 semestar – zimski
7. Status:	Izborni
8. Oblik provođenja nastave:	2 sata predavanja na tjedan
9. Uvjeti za slušanje predmeta:	položen ispit iz Opće komunikologije
10. Način provjere znanja:	pismeni i usmeni

11. Okvirni sadržaj predmeta:

Vizualne komunikacije afirmirati sa stajališta iskustva sinestezijske i pragmatične dominacije čula vida, glede svih ostalih čula u funkciji spoznajno-perceptivnih postupaka. Vizualizacija u objektivnoj, realističnoj i imaginarnoj kategoriji. Slikovnost u subjektivnoj «mentalnoj slici» pojedinca kao inicijatora i nositelja komunikacije. Vrste i oblici komuniciranja s ishodištem na likovno-vizualnim rasponima ponuda, elektronički mediji i elektronička grafička artikulacija, suvremena publicitarna grafika kao izvor slojeva poruka u komunikacijskim kapacitetima suvremenih civilizacija i u kontekstu likovno-kromatske kulturne tradicije.

12. Literatura:

Popis obavezne literature:

Izbor djela i poglavlja iz stručne literature hrvatskih i ostalih europskih autora.

13. Ciljevi:

a) Opći:

Pojam vizualizacije, definicija vizualne komunikacije.

b) Posebni:

Spoznaje i poetsko-normativne značajke likovne umjetnosti, slikarstva, kiparstva, arhitekture, urbanizma.